

Sumarul

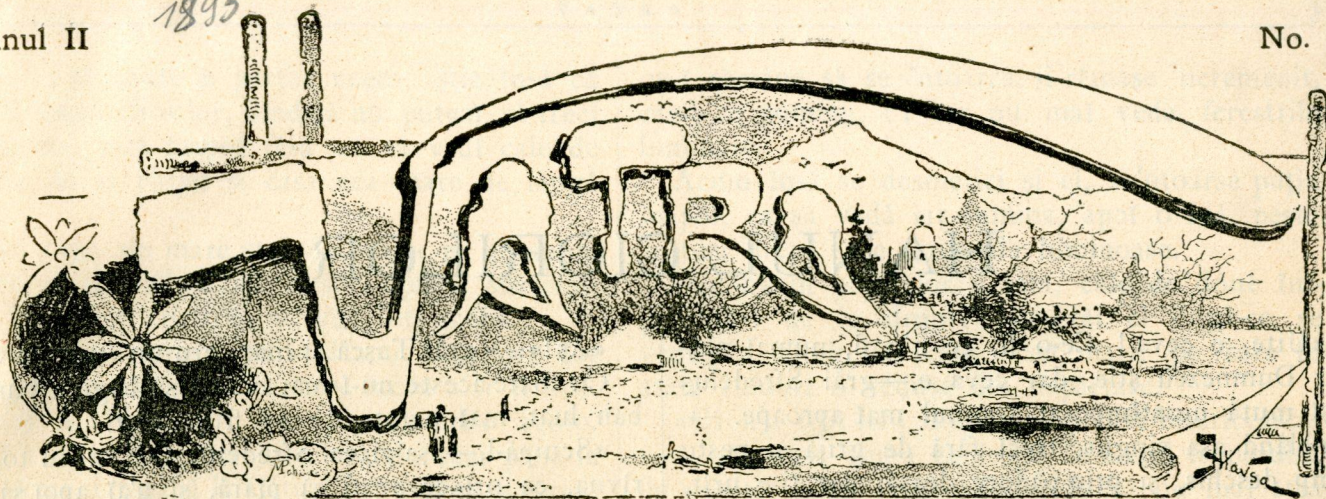
Vatra

Foaie ilustrată

pentru

FAMILIE

H. avsa
93

FOAIE ILUSTRATĂ PENTRU FAMILIE

APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ

*La mulți ani*B. C. U. Cluj-Napoca
Nr. inv. 54/1998

HANUL CIORILOR

«Uite, e ceva! Ce-o fi, ce n'o fi, numai singur Dumnezeu știe, dar ceva e,—grăi Sfredeluș și-și mută neastîmpărat scaunul mai aproape. — Umblând așa singur, treci fără de grijă și peste câmp deschis, și prin pădure deasă, dar ți-e urît, când te afli pe vre-un drum părăsit, și al dracului om ar trebui să fie acela, care ar putea să stea noaptea adăpostit în casă pustie.»

Taşcă, orzar de la obor și om, cu care ai putea să spargi ziduri, se uită zîmbind la el. Nu-și aducea, ce-î drept, a minte să fi umblat vre-o dată pe drum părăsit, orî să se fi adăpostit în casă pustie, dar știa, că nu i-a fost urît nici o dată și simția, că nici nu poate să-î fie.

«Da,—zise el, — când ai bani la tine: atunci da, te temi, însă nu de ceva, ci de cineva, care ar putea să-ți iasă 'n cale orî să te strîmtozeze într'un colț, ca să-î ia. Asta o cunosc și eu și de aceea umblu numai pe drumuri umblate și de alții și mai numai în case pline.»

«De, așa crești tu, dar lucrul e, în adevăr, cu totul alt-fel,—întîmpină Sfredeluș, care știa mai multe, fiind-că era dulgher și lucrase și la case părăsite.—Banul, măi, e unealta dracului. Numai așa din senin nu-ți vine frica. De unde poți tu să știi, prin ce fel de mîni a trecut banul, pe care-l ai la tine!? Știi însă cu cîtă sete aleargă omul după el și cu cîtă îndărjire îl păstrează. Tu l'ai luat, dar poate că acela, de la care l'ai luat, nu ți l'a dat cu toată inima: sînt și bani legați, ca jaf să fie cu ei și praf să se facă. Când pui mîna pe asemenea bani, ți-e frică, fără ca să-ți dai seamă de ce, și tocmai frica te duce acolo, unde praf se alege de ei. Să fie în ceas bur, dar nu trece nimic peste rîvna omului îndărjit: moare, măi, și tot n'are odihnă, ci umblă mereu să neliniștească pe cei ce umblă cu bani legați de dînsul.»

«Ei, lasă că-î desleg eu, — răspunse Tașcă și mai deșertă încă un pahar.—Atîta rău! La mine cum vin, așa se duc.»

Sfredeluș se uită cu un fel de milă la el.

«Se duc de dus, — zise el,—dar vorba e cum se duc: de banul legat n'ai noroc. Dacă-ți cumperi vite cu el, dai de pagubă; dacă-ți zidești casă, îți merg toate a'ndoașele. De aceea vorbesc eu de drumuri părăsite și de case pustii: nu-î a bine, când un drum a fost părăsit orî o casă a rămas pustie!»

«Aș!» — grăi Tașcă și mai ceru un litru de vin.

Cu toate aceste nu-î mai venia să bage'n pungă ban luat, mai înainte de a-l fi scuipat.

«Scuipă-l,—așa zicea Sfredeluș,—și zi cu toată rîvna, ca orî-ce ar fi să pîră, și n'ai apoi să te mai temi de nimic.»

Taşcă nu credea în asemenea fleacuri, dar scuipa și zicea, fiind-că asta nu putea să-î strice nimic.

Așa e omul. Dacă-ai apucat o dată să te'nchini mai înainte de a te culca, nu-ți mai priește somnul, când uiți din întîmplare, a te închina: Tașcă nu putea nici el să umble liniștit cu bani nescuipați și nedescântați.

Dar fără de bani!?

Puțin îi păsă.

Cumpărase de la Alexandria șase-zeci și patru de chile de ověz și se întorcea acum, ca să vie cu carele și să-l ia.

Călare pe buiestrașul lui, cu biciul atîrnat de șea și cu cuțitul la brîu, el trecea de a lungul șoselei largi ca pe Podul Tîrgului, lăsând mereu carele drumeților în urma lui. Făcuse treabă bună și era voios; timpul era însă și el de te-ar fi înveselit chiar și dacă-ai fi avut cuvinte de a fi trist.

Dimineața, când plecase de la Alexandria, era, ce-î drept, negură și frunzele dușilor se scuturau. În curînd însă negurile s'au risipit și soarele strălucia pe cerul senin de-ți era drag să treci călare peste șesul întins.

A bine nu era însă acest timp frumos.

După prînz s'a pornit Crivățul, domol la început și apoi din ce în ce mai aspru. Tașcă-și îmbărbătă buiestrașul. Lasă că pișca vîntul, dar și șoseaua se curățise par'că, de o dată: cît era de lungă și de largă, nu se mai vedea car pe ea. Unul câte unul drumeții își căutaseră, care pe unde nimerise, adăpost: Tașcă ținea să fie mîne la București și nu putea să zăbovească pe drum, trebuia neapărat să sosească de seară la Cârcei, unde îi era conacul obicinuit. Nu-î vorba, Crivățul îl lovia tocmai în față și, par'că era făcătura, nici buiestrașul nu mergea ca alte dăți; dar făcuse el și drum mai greu în viața lui și prin gînd nu-î trecea, că n'are să petreacă noaptea la Cârcei.

Departe 'n naintea lui, spre stînga, pe șoseaua ce vine despre Pitești, se vedeau plopii de la Hanu Ciorilor. N'a fost nici o dată pe acolo;

n'avuse ce să caute 'n partea aceea: ştia însă că acolo e Hanu Ciorilor, fiind-că nu puteai să treci nici înainte, nici înapoi fără ca să vezi cale de jumătate de zi ploi şi casa cea mare de lângă dînşii.

Acum rotia un mare stol de cioare pe deasupra plopilor ce se înălţau negri spre apusul soarelui, şi era oare-cum urît să te uiţi într'acolo.

N'avea el să treacă pe la Hanu Ciorilor, dar se 'noptase prea curînd şi mare lucru n'ar fi fost, dacă s'ar fi abătut din drum, ca să mîie acolo.

Nu-i trebuia lui nici jumătate de ceas până la ploii aceia, iar până la Cârcei tot mai avea vre-o două ceasuri. Unde mai pui apoi, că spre Hanu Ciorilor mergea cu crivêţul în spate!?

Ajuns la răspîntie, el băgă mîna 'n busunar şi scoase toţi banii ce-i mai rămăseseră.

Erau trei lei, o bănuţă şi patru gologani.

«Cu pereche», — zise el şi se abătî spre stînga.

Ar fi făcut-o, poate, aceasta şi dacă banii ar fi fost fără pereche; ar fi făcut-o însă cu inima îndoită: acum ştia, c'ăşa i-e să facă şi-şi îmbărbăta calul cu toată nădejdea.

Nu era însă lucru curat.

Calul mergea şi mergea, dar Hanu Ciorilor nu stetea, par'că, nici el în loc, ci se ducea, încît lumina din ferestrele lui se vedea tot mai departe, ba de-odată se perdî ca-şi-cînd ar fi stîns'o cineva.

Tăscă-şi opri calul.

Urît lucru să dibuieşti aşa singur noaptea prin locuri necunoscute.

Îi venia să se 'ntoarcă, dar crivêţul îl isbi iar în faţă.

Ce era adecă!? Cu lumină ori pe 'ntunec, n'avea decît să ţie drumul, ca să dea peste han: el îşi îmbărbăta iar calul — nainte, tot înainte.... dar trecuse de mult jumătatea lui de ceas şi drumul era tot pustiū.

De odată el îşi opri din nou calul.

Hanul Ciorilor era 'n dosul lui, rămas departe în napoi cu toate ferestrele lui bine luminate.

Citeşti câte odată asemenea lucruri, şi tot-te apucă un fel de rēcori: dar cînd te vezi tu însu-ţi pe tine purtat aşa de ici până colo!?

Înainte nu mai avea ce să caute, iar înapoi îi era urît să se mai întoarcă.

În cîmp însă de-aseenea nu putea să rămîie.

Dacă s'ar fi gîndit în toată liniştea, el ar fi dat cu socoteală, că Hanu Ciorilor nu e la marginea drumului ca alte hanuri şi că dincoace de han trebuie să mai fie vre-o altă zidire, care acopere lumina, cînd te apropii, şi pe care de dincolo, din cealaltă şosea, el n'o putuse vedea: te gîndeşti însă 'n toată liniştea, cînd stai tîgnit acasă, dar nu cînd crivêţul te bate 'n cîmp deschis.

Tăscă-şi luă dar inima 'n dinţi, cînd vedî că

nu-i rămîne să se 'ntoarcă, şi rămase 'ncremenit, cînd se pomeni, că iar nu mai vede ferestrele luminate.

Acum însă se desmetici şi el, se 'ntoarse puţin înapoi, ca să vadă iar lumina, apoi o luă peste arături drept spre ferestrele luminoase.

«Ce hanul păcatelor e asta, cale de două împuscături de la drum?» — grăi el după-ce se vedî, în sfîrşit, la scara casei mari, pe care în atâte rînduri o veduse din depărtare.

«Că n'a fost han, domnule, ci casă bisericească, — îi răspunse sluga ce ieşise 'n auzul tropotului de copite. — Aū făcut-o han, ca să nu mai stea pustie».

Tăscă se uită la casă şi la cele din preajma ei.

Nu era casa cu două etaje pe care el o veduse de pe şoseaua cealaltă; îşi dete însă în curînd seamă, că se află în dosul zidirii, care aici avea un singur etaj. Ceva mai departe, spre şosea, erau grajduri şi şoproane, zidirea ce-i acoperise lumina, iar printre amîndouă zidirile trecea drumul, pe care lumea venea din şosea.

Nu mai erau pusti, dar nici pline, şi tare sēmăna a pustiū, în cît par'că nici nu-i mai venia să 'şi lase calul în grija slugii şi să intre.

Dar ce altă ar fi putut să facă!?

El descălecă, îşi luă biciul, lăsă calul în seama slugii, apoi urcă cele două scări şi intră în cărciumă.

O singură ochire îi fu destul, ca să vadă, că aici a fost odată bucătărie. Cotlonul era şi acum în fiinţă, iar maşina fusese înlocuită cu alta mai mică.

La o masă de la stînga sedeau doi Olteni cu păharele pline în faţa lor, pe laviţă, într'un colţ era un Neamţ sdrăntăros, iar hangiu, grec, bulgar ori albanez, ce-o fi fost, îşi rînduia dighi-surile.

Nu era tîrziu, dar păreau cu toţii obosiţi, somnuroşi şi tresărira oare-cum ca din somn, cînd el intră.

E lucru deosebit în felul lui să dai, aşa de o dată, faţă cu oameni, pe care nu i-ai mai vedut şi care nu te-au mai vedut, ba să ştii, că ai să petreci, departe de altă lume, toată noaptea cu lînşii. Tăscă, om umblat în multe drumuri, o mai păţise, ce-i drept, aceasta, dar acum nu era ca alte dăţi. Lasă că nu-i trecuse prin gînd să mîie la Hanu Ciorilor, dar le mai păţise şi celelalte nepăţite. El se uită decî cu ochii scrutători mai întăiū la cei doi Olteni, apoi la neamţ şi în cele din urmă la hangiu, — şi nu-i steteaū, par'că, nici unuia bine ochii în cap.

Ceialaltî se uită şi ei tot cu ochi scrutători la dînsul.

«Cine-or fi ăştia?» — se întreba el.

«Cine-o mai fi şi ăsta?» — se întrebaū ei.

Hangiul își lăsa dighisurile și făcu un pas spre dînsul.

«Urîtă vreme pe aici,» — îi dîse Tașcă, pentru ca să înceapă cu ceva.

«Mai frumoasă n'o fi nici p'aiurea, — rîspunse hangiul; — Sf. Dimitrie nu vine cu primăvară».

Trei lei o băncuță și patru gologani sînt bani cu pereche, dar cam puțin pentru un om, care-î și flămînd, și setos, și obosit de drum, ba mai are și un cal în spinare.

Nu-î vorba, fără de bani Tașcă se simția mai în largul lui, dar tot i-ar fi părut bine, dac'ar mai fi avut un leu.

N'avea nevoie. Cine-l vedea tot știa, că e om, care poate să plătească, ba hangiul ar fi rîs, dacă 'î-ar fi spus, că n'are la dînsul de cît trei lei, o băncuță și patru gologani. Prea sămăna a om bănos.

Așa dedea și Olteni cu socoteală.

N'o dîcea nici unul aceasta, dar Tașcă o vedea din ochii lor și ar fi voit să le spună într'un fel oare-care, că și-a cheltuit toți banii.

«O pății și eă, — grăi dînsul. — Plecasem de la Alexandria, ca să sosesc de seară la Cârcei și crivățul m'a abătut din drum. Curat că vîntul m'a adus pe aici!»

(Finea va urma).

I. SLAVICI.

Vioara, Naiul, Cobza, Țimbala, Basul

*Cînd Vioara, Naiul, Cobza și Țimbala și cu Basul
La vr'o nuntă boierească nimeresc, le duce nasul:
Cum se vîd intrate 'n casă, haide 'ncepe fiște-care
După limbă-î să vorbească orî să ceară de mîncare.*

*

*Mai d'intăi și 'ntăi Vioara subțirică și uscată
Își lungește iute gâtul, pe 'mprejur, prin casă cată,
Și cu glas duios și jalnic zice-amar în limba sa:*

„Aș mînce!...”

„Aș mînce!...”

Lîngă ea bătrîna Cobză, scurtă 'n gât ș'umflată tare

Dîndu-și capul pe spinare,

Invățînd'o ce să ceară, îi șoptește-așa 'n tăcere:

„Brînză cere!...”

„Brînză cere!...”

Lîngă dinsele Țimbala lătăreață și vîrgată

Pe cureaua ei lăsată,

La Vioară cată drept,

Dă din labe, bate 'n pept

Și tot zice — gura 'î merge ca și-o roată de cotigă:

„Unt cu mămăligă!...”

„Unt cu mămăligă!...”

La aceste vorbe Naiul slab, uscat și subțirel

Numai coastele de el

Fluerînd răspunde grabnic cînd îi vine rîndul lui:

„Dar nu vești că nu-î?!...”

„Dar nu vești că nu-î?!...”

Iar apoi bătrînul Bas, jos în umeri, gâtul hluj

Rezemîndu-se pe coadă cum șed cîniî cînd fac sluj

Aușind că nu-î mîncare și că nu-î la ce să stai

Zice:

„Haî! Haî! Haî!...”

O FAMILIE DOMNEASCA IN EXILIU

PETRU LA TULLN. — STABILIREA SA ÎN TIROL

În toate domniile sale, Petru fusese un bun vecin pentru Poloni. În Martie 1591, Bartolomei Brutti se întorcea din Polonia la Constantinopol: silințele sale și ale domnului său izbutiră, și, la 15 Ianuarie 1592, regele Sigismund putea iscăli actul de întărire a păcii cu Sultanul. Ca mulțumită pentru îndatoririle aduse de dînsul Poloniei, în deosebite împrejurări, Petru căpătase de la rege niște pămînturi dincolo de Nistru și acolo cugeta el să se așeze. Polonii, cari luaseră cu câțiva ani înainte, averile și capul Sasului, erau îndulciți însă la asemenea câștiguri: nu numai castelul lui Petru fusese ocupat de palatinul de Sodomir, dar fugarul fu întîmpinat de doi nobili poloni și o trupă de o mie de călăreți, cu scopul de a-l prăda. Se dădu o luptă în toată forma: Petru se plînge mai târziu că ar fi pierdut 15 mii de lei, dar mulți dintre Poloni plătiră cu viața această *dobîndă*.

Primit ast-fel în Polonia, fugarul se hotărî a trece pe pămînturile împăratului. Apucă prin munți și se coborî la Satu-Mare. Acolo era la 24 Septembrie, când scrisese Împăratului și Arhiducelui Ernest, fratele lui Rudolf al II-lea, arătînd împrejurările care-l silise a ieși din scaun. Se temea de «ceva mai greu și mai crud» decât cele suferite până atunci de la stăpînii săi, de o lovitură mai grozavă adusă șieși și «prea iubitului său copilaș» de lăcomia acestora. Ar fi bucuros să afle adăpost bătrînelor sale în Ungaria sau aiurea în Împărăție; dacă Împăratul s'ar teme însă să nu supere pe Turci prin primirea lui, cere numai un pas pentru a trece la Roma, unde era sigur de o primire bună din partea «sfîntului Papa».

Petru nemerise bine: cu nici un preț, timida politică austriacă n'ar fi vrut să înceapă iarăși lupta cu Turcii, care se arăta totuși din zi în zi mai cu neputință de înlăturat. La 29 Novembre 1590, Pezzen, solul împăresc la Constantinopol, căpătase prelungirea pe opt ani a păcii. Cu toate prădăciunile turcești din vara anului 1591 solia cu daruri, făgăduită de Pezzen, plecase la Constantinopol, aducînd tributul de 50 de mii de galbeni și o nesfîrșire de argintării și lucruri de aur, de ceasornice de Augsburg cu lupi urlînd, Turcii fugind după dînșii săi mișcînd la sunetul ceasurilor ochii, gura și urechile. Împăratul își făcea iluzii asupra înriuririi acestor daruri: cu primăvara actele de dușmănie erau să înceapă iarăși.

Încă de la 24 Septembrie, când domnul își așternea cererea, Pezzen căpăta poruncă să arăte la Poartă nevinovăția guvernului imperial în afacerea fugii lui Petru,

și solul se grăbi să asigure pe Turci, că domnul fugare aproape de Roma (2 Novembre 1591). La 13 Octombrie, răspunsul împăresc fu dat la cererea lui Petru: cu toată mila pentru soarta sa, nu puteau să-l primească. I se dădu însă pasul cerut pentru dînsul și lunga sa suită de oameni, cai, cămile și alte animale, care, trăsuri și bagaje (24 Octombrie). Trebuia să plece, scria Ernest la aceiași dată, cât mai iute, până nu va prinde nimeni de veste, că se află în Imperiū. Cu două zile înainte, *știri rele* venise de la Poartă.

Călătoria trebuia să se facă prin Tirol; frica de Turci, de «Erbfeind» era însă atât de mare în tot Imperiul, încât, incunoștiințat de aceasta, arhiducele Ferdinand, alt frate al lui Rudolf și guvernator al Tirolului, se grăbi să arăte la curte, că ar fi mai scurtă calea prin Carintia (Novembre). Prin Decembre, Voievodul era așteptat la Salzburg.

Petru nu se prefăcea: era hotărît să meargă la «sfîntul Papa», trimesese chiar la Roma pe Anton Brutti, fiul lui Bartolomei, care-i aduse o scrisoare plină de bunăvoință. Iarna era grea, însă și călătoria lungă pentru un om slăbit ca bătrînul domn. Cunoscînd a doua slăbiciune a guvernului imperial—cea d'întăiu era frica—, se hotărî să întrebuițeze banul pentru a căpăta voia de a se opri până în primăvară în țerile ereditare ale Împăratului. La 29 Decembre, expediază la Praga, cu o scrisoare de mulțămiri, o sabie împodobită cu 350 de diamante orientale și rubine, prețuind peste 25 de mii de taleri și un hanger bătut cu rubine. Urmară zece cămile și doi cai foarte frumoși. Îndată după aceasta, Petru sosia, bolnav, la Tulln, patru leghe departe de Viena; Arhiducele Ernest îl primi în audiență la Pisenberg și căpătă ca și fratele său bogate daruri de la Petru. I se dădu voie să se oprească în orașel pe timpul iernii. La 9 Martie un ordin formal întăria această permisiune tăcută: la întoarcerea lui Rudolf, se va hotărî asupra șederii sale mai îndelungate în imperiu.

În Tulln, la 12/24 Ianuar 1592, Petru-și face testamentul: «fiind-că sint om bolnav și slab și m'a ajuns vrîsta». Averele-i o lăsa toată lui Ștefan-Voievod, asupra căruia numia epitrop pe Gheorghe Hatmanul, ruda sa. Irina iera slobodă să se călugărească; domnița Maria să stee cu ai săi la un loc cu domnescul ie frate. Hatmanul, ca «om cuminte» ce iera, rămânea liber să hotărească asupra creșterii copilului, pe care putea să-l pedepsească, «precum se face cu copiii».

Petru avea mulți bani, la muntele Sinaï, în Constantinopol, la dînsul chiar. De și nu-î învioră să vie la Praga, miniștrii Împăratului, începură să se gîndească la foloasele pe care le-ar putea aduce țerii stabilirea unui om atât de bogat, atât de bătrîn, cu un copil atât de nevrîstnic. I se dăduse la Tulln doi comisari, cu cari să se înțeleagă: Pezzen și David Ungnad, personagiu foarte însemnat, președintele consiliului de război al Împăratului. Aceștia îl sfătuiră cu dibăciesă nu meargă în Italia, unde voia să se așeze, «ca să putem vorbi, zicea mai târziu Petru, în limba lor și ei în limba noastră». Erau acolo oameni răi, cari i-ar fi putut primejdi viața și averea. De ce nu s'ar așeza în țările 'mperiului, tot așa de bine-cuvîntate de Dumnezeu: pe malurile frumosului lac de Garda, la Arco sau Trento? Locul nu iera nepotrivit, «pentru comoditatea limbii și altele.»

Petru primi, și la 28 April Ernest și Mathias se adresează fratelui lor, arhiducele Ferdinand, arătînd dorința străinului și cerîndu-î să-l primească, «din bunătatea și blîndeța innăscută a casei de Austria față cu acest prinț străin, bătrîn, pios și nacăjit». La Tulln, a trăit fără să supere pe nimene, plătind pentru toate, «retras, pacinic și după toată cuviința.» Așa va face și în Tirol. La 8 Mai, Petru însuși scrie, din Bimbach, aceluiași cerîndu-î un adăpost unde să petreacă «singur, în tăcere și liniște nacăjita sa bătrîneță». Voia să-și cumpere o moșioară la Arco. În urma unei recomandări călduroase a Împăratului (15 Iunie), Ferdinand se hotări să-l primească. La 27 Iunie, se dădură ordine la Hall, pe valea Innului, lângă Innsbruck, pentru primirea lui. Era să stee vre-o două luni în casteiul Scheidenstein, aparținînd lui Gheorghe Fueger. Directorul salinelor din Hall, magistrații și comuna fură invitați a lua măsuri pentru aprovizionarea și siguranța domnului. În lungile lui haine orientale, Petru se părea un Turc oamenilor simpli de pe valea Innului. «A trecut, scrie o cronică a orașelului Schwaz, în anul 1592 un pașă turc cu câte va sute de Turci și fie-care a putut să-î vadă.» Ura Turcului era adîncă în aceste ținuturi amenințate: magistrații trebuiau să ieie bine seama «ca poporul de jos să nu facă nimic necuviincios» străinului și să se păzească bine «de foc și lucruri ca acestea»

Petru n'a urmat calea fixată la început. Se coborî prin Linz probabil, spre granița Bavariei. La Peuerbach, îl întâmpinară Maxelrein și alți trimesi ai ducelui Wilhelm al III-lea, cari îl duc pînă la Schärding, unde i se pre-

sintă două butoaie de vin vechiu de patru ani, o trăsura, pești buni și câți-va claponi. După două zile de popas, își urmă calea prin Braunau, Burghausen, Trostburg și Wasserburg. În acest oraș, unde 'l așteptau alte daruri, se opri Domnul pentru a aștepta hotărîrea împărătească asupra șederii sale în Tirol. Curios să vadă pe acest om, care venia din locuri așa de îndepărtate, ducele chiemă pe fugar la curtea sa.

Alaiul plecă din Wasserburg la 11 Iunie, în șese trăsură, afară de călări. La Grüne-Hütten, cale de două mile de la München, Wilhelm eși înaintea oaspetelui său, în cinstea căruia dădu o vînătoare de cerbi: ducesa și toată curtea sa femeiască erau de față. Ducele însuși duse pe Petru la casa pregătită pentru dînsul în capitala Bavariei. Sâmbătă dis de dimineață, Petru fu chemat la *Neu-l'est*, unde făcu daruri — modeste, se zice — găzduitorului său; Duminecă prânzi la curte. Din porunca lui Wilhelm se arătară omului galeriile, parcul, bisericile și alte lucruri vrednice de vădut. Luni, se făcu o excursie la Starenberg, cu primblare pe Würmse, și apoi Petru fu dus la Dachau; în sfîrșit se întoarseră cu toții la München Marți seara. După această primire, «vrednică de un principe al imperiului, pribeagul se întoarse la Wasserburg» unde află îndată că cererea sa a fost primită de Împărat. La 3 Iulie el era acuma la Hall, și Archiducele Ferdinand ordonă să i se îplinească cererea de a vedea monetăria din acel oraș. Monetăria aceasta era mîndria deosebită a Archiducelui, și nimeni nu venia la curtea-î fără să fie dus acolo: poate dorința de a mîguli pe acela în puterea căruia era să stee de acuma, adusese pe Petru să facă cererea sa.

Archiducele Ferdinand era un *om de lume* pe drojdi, plătind cu durerile podagrei o viață bogată în petreceri. Răsboinic în tinereța sa, el rămăsese de o evlavie aprinsă, mare protector al Iesuiților (statorniciți în Innsbruck la 1562), mare iubitor de ceremonii pompoase — făcuse în 1583, un pelerinagiū la Seefeld, cu o suită de două mii de oameni! Avea 63 de ani acuma și sănătatea-î era de mult sdruncinată. Era decî aplecat să asculte toate pîrile neîntemeiate, care chinuira așa de crud ultimii ani ai lui Petru. Insușirea de shismatic a acestuia îi înstrăinase de la început favoarea principelui care era de un catolicism fierbinte și intolerant.

(Va urma).

NECULAI IORGA.

Dr VICTOR MIHALYI de APSA

MITROPOLITUL ROMÂNILOR UNIȚI DIN ARDEAL

La 25 Novembre 1884 s'aû implinit 20 ani, de când Dr. Mihalyi de Apsa, a fost numit episcop la Lugos. Dat a fost se vede iarăși lunei Novembre, ca împreună cu aniversarea aceasta, vrednicul episcop să-și serbeze și numirea sa de Mitropolit al Archidieceșei de Alba-Julia. Vestea numirei acesteia a umplut de bucurie inimile Românilor din Transilvania, căci în acest Mitropolit ei vedeau întrupat nu numai un excelent preot, ci un Român verde.

Născut la 9 Maiu 1841 în comuna Jod din Maramureș, Dr. Mihalyi e încă în floarea bărbăției, așa că biserica și națiunea noastră pot nădăjdui mult de la dînsul. La frageda vîrstă de 16 ani Mihalyi ia bacalaureatul la gimnasiul din Cașovia în Ungaria. Trimis apoi în vederea distinșelor sale calități la Colegiul Urban «de propaganda fide» din Roma, spre a asculta filosofia și teologia, la an. 1863 el ia doctoratul în științele teologice. În același an a fost hirotonit ca preot. Reintors acasă, Dr. Vancea, pe atunci episcop la Gherla, îl numește prefect de studii la seminarul de acolo și profesor de istoria și dreptul bisericesc. La 1869, Dr. Vancea plecând la Blaj, ca să ocupe scaunul de Mitropolit, duce și pe Mihalyi cu sine în calitate de secretar. În Novembre 1869 pleacă la Roma în societatea Mitropolitului care mergea la Conciliul Vatican. După 5 ani e numit Episcop la Lugos, în locul lui Oltean, trecut la dieceșă de Oradea-mare. Zelul și neobosita activitate ce a dezvoltat-o în oficiile purtate până atunci aflară în numirea aceasta o vrednică răsplătă.

La 14 Februarie 1875, Mitropolitul Vancea îl hirotonește de Episcop, iar la 7 Martie 1875 Dr. Mihalyi ia în mânele sale guvernarea dieceșei. Înalta cultură științifică și socială câștigată fie în casa familială, care era una din cele mai vechi familii române nobile din Maramureș, — fie prin studii particulare, — și prin călătorii în Italia, Franța și Germania, erau o garanție sigură despre chipul cum acest episcop, de abia de 33 ani, își va implini chemarea sa.

Și de atunci și până acum nu s'aû înregistrat de cît fapte, cari de cari mai meritoase, ce el a săvîrșit. Ori de câte ori guvernul aducea în discuție vre-un proiect de lege, care tindea la asuprirea sau desnaționalizarea noastră, tot-d'a-una Episcopul Mihalyi nu uita a se înfățișa alături de fericitul Mitropolit Vancea în casa magnaților, spre a combate fie prin vorbiri pline de avînt, fie prin votul său acele proiecte. Dar mai mult: în calitate de

mare proprietar al comitatului Timis, el lua tot-d'a-una parte activă la congregațiunile comitatului, și acolo alături cu toți cărturarilor români din părțile acelea făcea opoziție strășnică elementelor maghiare.

Mult zel a dezvoltat și în privința administrativă. Și numai activității sale neobosite e de a se mulțami, că dieceșă Lugosului este astăzi așa de consolidată. În dese vizitațiuni canonice, el nășuia să-și câștige din înțuițiunea proprie cunoștință despre starea de față a lucrurilor.

Pe lângă aceste Episcopul Mihalyi se ocupa și cu știința. Colecțiunea sa numismatică e renumită, iar cea de arheologie cuprinde aproape toate rămășițele romane și dace, desgropate în țara Hațegului.

În 1890 Dr. Mihalyi a scris un tractat lung intitulat «Arhitectică etnografică», în care dovedește continuitatea Românilor în țările de dincoace de Carpați, cum și existența atât de numeroasă a neamului românesc în acele țări, provocându-se la o mulțime de documente împrăștiate prin diverse colecțiuni.

În vederea acestor calități frumoase, nu-i mirare că scaunul apostolic îl numește asistent la scaunul pontifical și conte roman, iar Academia română din București îl alege de membru onor cu 20 voturi din 22. Și Românii de pretutindenea îl iubeau și stimau și toți vedeau în el pe următorul lui Vancea în scaunul mitropolitan.

Espreșiunea stimei și a iubirii acesteia au fost cele 82 voturi, pe cari delegații clerului i le-au dat cu multă însuflețire la Sinodul electoral ținut în Maiu 1892. Dovadă sunt foile românești din Ardeal și Ungaria, cari cu ocaziunea numirii sale de Mitropolit, se întrec în exprimarea bucuriei lor. Dovadă sînt cele scrise de foile maghiare, cari nu-și pot stăpîni mânia la știrea despre această numire. «Nu ne aducem aminte» scrie o foie maghiară «ca Episcopul Mihalyi să-și fi pus măcar o singură dată în cumpănă autoritatea sa de păstor în interesul ideii de

stat maghiar, ci din contra el tot-d'a-una a ținut cu elementele cele mai extreme ale Românilor».

Fie ca noul Mitropolit al Archidieceșei unite de Alba-Julia și Făgăraș să ocupe lungă vreme acest scaun ilustrat cu atâtea nume celebre și în aceste zile critice să aducă mângăiere fraților noștri.

AUREL.

Dr VICTOR MIHALYI de APSA

VORBA ȚĂLUIA

Nici în clin nici în mânec

Aproape toți rostim rău această zicătoare, din *mânec* făcând *mânecă*. De oare-ce *clinul* e o parte a hainei—îndoiturile sau aripile de din-dărăt ale sucmanului ori ale anterului— a fost ușor să amestecăm noțiunile *mânec* și *mânecă*, creșdend că dacă vorbim de clin e natural să vorbim și de mânecă. Dar zicătoarea n'are de-a face nimic nici cu clinul hainei, nici cu mânecile ei.

Clin e o vorbă veche, de origină slavonă, și înseamnă «povîrniș». Corespunde pe deplin neologismului «pantă». Țăranul vorbește de «clinul dealului», de «clinul apeii», etc. Ori-ce drum din deal în vale e *clin*. — *Mânec* e vorbă latinească și înseamnă «a te scula de cu noapte ca să pleci la drum». Vorsa aceasta începe să dispară; ni să păstrează încă în proverbiile «cine mânecă, nu întunecă». «Mânecatul de dimineată și însuratul de vreme nimănui nu strică» și în locuțiunea «pe mânecate». Drumul țăranului e pe dealuri, el mânecă decî, ca să urce dealul și să scoboare iarăși în vale până nu întunecă, până nu-l apucă noaptea. Prin asociație de idei, a *mâneca* e sinonim cu a urca dealul. *Mânec* e drumul la deal. În Banat se numește ori-ce suîș pe deal «mânecul dealului».

Decî zicătoarea are înțelesul: «n'am cu el de-a face nici pe drum la deal, nici pe drum la vale. Explicarea zicătoarei e asta. Când drumul la deal (mânecul) e greū și boii nu pot urni carul, țăranii înjugă patru și șase boi, dela alte care, și scot așa pe rînd carele în deal. La vale (la clin) își împrumută lanțurile, ca să împiedice roțile. Țăranul, fie cât de străin, când vede pe alt țăran că nu-și poate scoate carul în deal, își desprinde boii și-l ajută. Un om care îl dușmănește, ori un tirgoveț trece pe lângă țăran și-l lasă neajutorat în drum. Cu aceștia țăranul «n'are nici în clin nici în mânec», sînt oameni cari nu fac cauză comună cu el: nu și-au prins nici odată boii la un jug, nici la deal nici la vale.

A prins prepelița de coadă

Înțelesul: a fi lăudăros peste măsură, închipuit din cale-afară.

Coadă animalelor a dat prilej la nașterea multor proverbi și zicători, așa bună-oară: «Din coada din pisică nu faci sită de mătase», «Coadă cânelui nouă ani s'o îndreptezi, că ea tot colac rămâne», «Caprei îi cade coada de rîie, și ea tot în sus o ține», «D'aia n'are ursul coadă», «Și-a făcut coada colac», «A plecat cu coada

între picioare», etc. Lipsa coții i s'a părut Românului așa de caracteristică, încât a făcut-o termin de comparație. Despre un om cunoscut de multă lume, Românul zice: «il știe tot satul ca pe-o iapă albă, ca pe-un boi breaz», dar mai ales: «e cunoscut ca un căne scurt de coadă».

Dintre toate animalele cunoscute de țăran, cea mai scurtă coadă o au caprele, urșii, iepurii, iar prepelițele n'au coadă de loc. «Prepelița să ține că e cu coadă, și îi e numai până la noadă» zice Anton Panu și adaogă «așa e și săracul mândru». Prin urmare prepelița n'o poți prinde de coadă, fiind-că n'o are de loc. Lăudărosul și închipuitul însă e în stare să ți se laude că poate face și acest lucru. Despre acești oameni zice țăranul ironic: «Ehei! Au făcut multe, a prins chiar și prepelița de coadă!» A te lăuda decî cu lucruri pe care nu le poți face, înseamnă a prinde prepelița de coadă.

Această zicătoare e întrebuințată și cu înțelesul: a fi turtit de bătură. Aici avem un amestec, sau mai bine un compromis, între două zicători: «a prinde prepelița de coadă» și «a prinde purceaua de coadă» (a fi beat). Confuziunea s'a născut din asemnarea lor; ele sînt cu totul deosebite după înțeles și după origine. Fără îndoială, amestecul lor se poate explica prin faptul că omul beat e lăudăros, decî, cel ce prinde purceaua de coadă, prinde și prepelița. Dar e mai de creșut, că zicătorile se confundă, fiind-că nu li se cunoaște originea și înțelesul, ori-că expresiunea e eufimistică: «prepeliță» în loc de «purcea».

Brașoave

«A spune brașoave» e tot una cu «a spune fleacuri» «a taia verzi-uscate» a «înșira gogoși» «a spune moși pe groși». Brașoavele sînt «treanca-fleanca», sînt caracteristica omului cu mîncărime de limbă.

De ce tocmai Brașoveanul a ajuns tipul omului flecar, precum Olteanul a ajuns tipul omului lacom? De ce «vorba de Brașov» sau «brașoava» e sinonim cu «treanca-fleanca» și cu «fleacurile» de cea mai josnică specie?

Eū găsesc trei pricinî pentru explicarea lucrului. Cea dintăi pricină e influența culturală a Brașovenilor. În veacurile trecute Brașovul a jucat un rol mare în civilizația noastră: Acolo s'au tipărit cele dintăi cărți românești și cele mai multe. În vremuri de necaz, Voevozii Munteniei fugeau la Brașov și trăiau acolo. Cel dintăi oraș românesc civilizat a fost Brașovul: un centru și pentru Ardeleni și pentru Munteni în ce privește cartea și negoțul. Deștepți fiind și mai umblați prin lume,

Brașovenii făceau în Muntenia impresia unor oameni culți, mai repezi la gândire și mai dibaci la vorbă. La început «brașoava» însemna o «vorbă foarte cuminte» o vorbă cu scaun, dar după ce s'au obișnuit Muntenii cu vorbele brașovenești și s'au mai deșteptat, înțelesul vorbeii a scăzut mereu, mai ales că a început să fie uată în bătae de joc. Ast-fel înțelesul vorbeii «brașoavă» a degenerat.

Altă pricină e comerțul. Dintre toți Românii numai Macedonenii și Brașovenii au talent de negustorie, numai ei fug de coarnele plugului și se ocupă mai cu drag de vinđarea «brânzei cu lotul și a pânzei cu cotul». Pe Brașoveani rar îi taie capul să se ocupe cu alt-ceva afară de tarabă. Ei sînt «decanii» negoțului în București și introducătorii mărfurilor numite după ei «brașovenie». Ei negustoresc de veacuri în Muntenia. Acum, prin practicarea continuă, au câștigat în neguțătorie apucături ovreești, au abusat de neștiința Munteanului și i-au dat marfă proastă, lăudând-o — cum erau și sînt de buni de gură ca negustori îmbătrâniți — că e marfă din Lipsa și mai știu eu de pe unde. Cu vremea, înțelesul vorbeii «marfa brașovenească» s'a generalizat, înțelegându-se sub acest nume ori-ce marfă proastă *), deci și minciunile și fleacurile, căci și fleacul și minciuna e o marfă.

A treia pricină e firea lăudăroasă a Brașovenilor.

Fără îndoială cele două pricini arătate mai sus au contribuit mult la dezvoltarea unui temperament lăudăros. Ele sînt «pricina pricinii»: conștiința unei culturi superioare trebuia să-i facă mândri, iar practicarea negoțului trebuia să-i facă mincinoși și mai ales fuduli, căci erau bogați. Ați Brașovenii nu mai sînt ce-au fost dar nu vrea să s'arate scăpătați. Ca o ruină a gloriului trecut le-a rămas fudulia. Un cine știe ce Frigilinte și se laudă că a făptuit cutare și cutare faptă mare și că se pupă în bot cu toți miniștri; un biet Roadefoame te ametește cu bogățiile și cu castelele ce le are, sau are de gând să și le facă, și că, de-o trăi până la toamnă, o să ia pe fata cutăru general care umblă după el ca vițelul după vacă; un pârilit de Tîrăe-brîu îngheață apa, înșirându-ți mulțimea talentelor lui și dă navală prin toate ministerele ca să se recomande și să îndrepteze lumea cu umărul, și se miră cum de nu s'a îmbolnăvit regele de bucurie când a auzit că Dumniului a trecut Carpații în «patria mamă» ca să-i ofere serviciile sale. Și așa mai departe, toți de-o pănură.

Dintre multele manifestări ale lăudăroșiei Brașovenilor amintesc numai una: dragostea numelor pompoase. Brașoveanul adevărat nu și botează copiii cu nume mitocănești ca Ion, Petru, Paul, Alexandru, George, Nicolae, ci Olimpiu, August, Onoriu, Horaț, Cincinat, Napoleon, ba chiar Platon și Aristotel. Iar soartea e ironică; Brașovenii își mint numele mai tot-d'una. Olimpiu e de obicei cel mai prosaic gură-cască; August fără îndoială e un mojić care face umbră pămîntului; Onoriu e un

pungaș ce-ți fură cloșca de pe ouă; Napoleon e un fricos și jumătate, iar Aristotel un idiot care nu știe să împartă două paie la trei măgari. Iar Munteanul, cu spiritul său de zeflema și cu ura de tot ce tinde spre ciocoism, să uită la vorbele și la faptele Brașovenilor și zice trăgînd cu ochiul: «brașoave, nene, brașoave!»

Lasă-l în moarea lui.

«Nu-i cunoști tu moarea lui», sau cum zice fals Creangă «n'ai băut din moarea lui», și tot așa de fals Ispirescu: «nu i-ai mîncat moarea» înseamnă: nu-i cunoști firea și năravurile. Când lași pe om să facă ce știe, cum îl taie capul și îl trage ața, se zice că-l lași în moarea lui. Același înțeles: a-l lăsa în apele lui, în bani lui, în boii lui.

Cuvîntul *moare* e latinescul *morem* (obicei, nărav; la Cicero, «o tempora, o mores!») și nu se mai întrebuintează în limbă de cît în zicătoarea aceasta.

În Ardeal s'aude des «sînt mîncat de moarea lui», o vorbă aproape stereotipă a femeilor cari se plîng de traiul rău cu bărbatul, ori a slugilor cari să plîng de stăpîni. Expresia «a fi mîncat de moarea cuiva» e croită după felul metaforelor: «sînt mîncat de necazuri, mîncat de griji, mîncat de rele» etc. Confusia zicătorii a produs o omonimie *moare*. Cuvîntul *moare* (cu înțelesul *zeamă de varză*) a circulat mai des de cît *moare* cu înțelesul de *nărav*, ast-fel noțiunea din urmă a omonimului a început să dispără, mai ales că vorba era strimtorată și de sinonimele sale (nărav și obicei). De aici să explică de ce zicem «nu i-am băut moarea»: credem că vorbim de zeamă de varză. O adevărată curiositate e confusia cu «a mîncă moarea cuiva». Românul a zis «m'a mîncat moarea lui Nicolae», cîtă vreme era conștiu că *moarea* înseamnă obicei; perzînd însă această conștiință, n'a mai înțeles zicătoarea. A rămas zăpăcit. Cum adevărat? Moarea mă mîncă pe mine, nu e mîncă moarea? A căutat deci să schimbe vorba, să-i dea înțeles logic, și-a zis: «am mîncat moarea lui Nicolae».

De alt-fel și la Creangă și la Ispirescu se găsește zicătoarea corect redată în câte-va locuri.

La botul calului.

Sînt frumoase zicătorile Românului, când facînd alusiuni la temperamentul său apucăturile unui om, vorbește de calul lui. Îngâmfiatul «vorbește de pe cal», omul sigur «vorbește din șea», istețul «bate șeaua să priceapă iapa», prostul «umblă să facă ușor calului¹⁾», cel conștiu de sine «știe cum să-și joace calul», iar nevoiașul «a ajuns din cal măgar».

«La botul calului» e un tablou idilic. «A cinsti la bo-

1) Povestea-Vorbei: Un țeran prost mergea călare, ducînd pe umeri niște desagi grei. Altul îl întreabă. «Ești prost, mă? de ce duci desagi în spate și nu-i pui pe șea!» Cîla răspunde: «De! Nu sînt eu calului destulă greutate, să-l mai încarc și cu desagi? Las, să duc eu desagi, ca să-i fie mai ușor calului!».

tul calului» însemnează a bea cel din urmă pahar. Țăranul «s'a cinstit» destul cu finii și cu cumetrii, e gata de plecare, dar înainte de a încăleca, ținându-și calul de friu, e silit să mai bea un pahar, cel din urmă «la botul calului». «A bea la roată» cu înțelesul de «a fi băut destul, a fi beat» are aceeași origine: Înainte de a se sui în căruță, stând gata să pue piciorul pe butucul roții ca să se avînte, el mai bea un pahar. Am auzit și «a bea la toartă», dar nu înțeleg expresiunea. Poate «toartă» să fie născut din «roată», ori poate are o explicare: nu știu.

Cu cățel cu purcel

«A plecat cu cățel, cu purcel» însemnează: a plecat cu tot ce-a avut, cu toată casa, pentru totdeauna sau pentru câtă-va vreme. Deci are și înțelesul: a te muta, a-ți schimba locuința.

Cățelul și purcelul nu sînt lucrurile cele mai de căpetenie la o gospodărie, ca să ajungă prin importanța lor proverbiale, nici nu sînt așa de nebagate în seamă încât să exprime noțiunea infimității, ca «firul de păr» și «firul de ață». Se aude în popor și altă zicătoare: «a plecat cu vâtraiu și cu cociorvă». Asta o înțelegi mai lesne: vâtraiul și cociorva sînt lucrurile cele mai ieftene și mai ușor de găsit. Când ai plecat luând și pe aceste, ai plecat luând tot «până și cuiul din părete».

Tabloul cu cățelul și purcelul e luat din viața nomadă a Țiganilor de lae. Țiganii au o deosibită dragoste să crească purcei, iar câte un câne își țin, rogu-te, să le păzească tabăra. Purcelul și cățelul sînt toată averea acestor Țigani: când se scoală satul asupra lor, ori îi urmăresc autoritățile, Țiganii o rup la fugă lăsându-și, la primejdie, și căruțele și nevestele și copiii, dar cățelul și purcelul nici odată. Știu Țiganii, că numai aceste două dobitoace i le-ar lua Românul, purcelul că-i frate cu slămina, iar cățelul că-i bun și el la casa omului. Dar cu căruțele hodorogite și pline de sdrențe și cu dărloagele de cai, ce să facă Rămânul? Prin sate vezi trecînd căruțele Țiganilor încet și rinduite; copiii «în-vescuți, cum din mame au fost născuți» alergînd pe marginea drumului, iar din napoia căruțelor fără excepție legați de câte o sfoară vine încet cățelul melancolic și purcelul flegmatic.

Felul de-a trăi și de-a gândi al Țiganului a dat Românului cea mai bogată materie de satiră și glumă. Proverbial a ajuns Țiganul în zicătorile: «Și-a mâncat omenia ca Țiganul biserica», «s'a obicinuit cu rēul, ca Țiganul cu schînteile», «s'a înecat la mal ca Țiganul».

Opt cu a brânzei

«Du-te opt cu a brânzei» e o înjurătură: du-te unde vreî, că puțin îmi pasă, du-te măcar la dracul. Cu acelaș înțeles: du-te pe unde și-a spart dracul opincile și pe unde și-a intercat copiii, du-te unde și-a dus mutu!

iapa și surdul roata și să te întorci când te-oiu dori eu!

În povești se dice des: «și s'a dus câte zile-s într'un an». În colinda plugușorului:

Si s'a dus nenea Trojan

Câte zile într'un an

iar în vorbirea zilnică auzi zicîndu-se: s'a dus câte zile 'n postul mare, sau: cât ține postul mare. Zicătoarea «opt cu a brânzei» spune tot acelaș lucru. Postul-mare ține șapte săptămâni. Cea dintăiū săptămână înainte de Paști — e numită săptămâna brânzei, căci în această săptămână e oprită brânza. Prin urmare, zicătoarea spune: du-te șapte săptămâni a postului și opt cu săptămâna brânzei. Adaosul «și nouă cu a ouelor», cum s'aude prin Muntenia, e falș. Poporul din alte părți nu cunoaște această întregire fără rost, căci o săptămână numită a ouălor nu există. Chiar dacă pe unde-va s'ar numi așa vr'o săptămână, ea n'ar fi a noua înaintea Paștelor, ci tocmai a Paștilor, căci atunci se fac oue roșii. Dar săptămâna Paștilor pretutindenî e numită de popor «luminată», iar de popi «a patimilor». Adaosul s'a născut, se vede, numai din pricina asonanței

I-a suflat în borș.

Înțelesul: a supăra pe cine va, a-i lua pe dinainte, a-i face în ciudă, a-l lăsa cu buzele umflate.

Am cetit unde-va—nu-mi mai aduc aminte unde—că zicătoarea se explica așa: eu am o mîncare mai bună, tu ai borș; eu nici nu mă uit la borșul tău, îl desprețuiesc și suflu în el.

Explicarea e cu totulă tot neadeverată. E departe griva de iepure. Originea zicătoarei trebuie căutată în credințele și obiceiurile țaranului.

Mai întăiū se lămurim o credință. «A sufla» în zicătoarea noastră are înțeles propriu: a sufla în borș, cum suflă în foc ori în mîncarea ferbinte. «Suflarea» omului e o putere fărmeacătoare, căci «sufletul omului e de la dracul» (suflet în înțeles fizic, aerul respirat). Dumnezeu are *duh* care învie și susține, omul are *suflet* care vrăjește și distruge, iar animalele au *bleasc*: duhul e spirit imaterial, sufletul e și spirit și materie, iar bleascu e numai materie (aer). Duplicitatea sufletului omenesc «a făcut-o dracul în ciuda lui Dumnezeu», și e de înțeles mirarea Satirului din poveste, care nu vrea să facă tovrăreșie cu omul și să sperie când vede că dintr'aceeași gură omul suflă și fierbinte, ca să-și încăldească mînilor, și rece, ca să-și răcorească ciorba. «A sufla peste voinici» însemnează a-i repune, de aceea în povești dau vrăjitoarele povețe celor ce vreau să facă vr'un rău vitejilor: «Unge-l cu unsorea asta pe la gene și suflă-i de trei ori peste ochi, că va adormi buștean». Baba, care să teme de cîni na-vede, n'aude, na-greul-pămîntului, dă voinicului trei fire și-l roagă să sufle peste ele; puterea cînilor a fost vrăjită și de geaba-i smuță stăpînul, căci ai nu să mișcă din loc. De obicei voinicii adorm când e primejdia mai mare, căci «suflă peste ei» un vînt

trimis de smei, sau smei înșiși sînt vîntul. Și caii au această putere—dar numai cei năsdraveni: pe o nare suflă foc să înfierbinte baia feciorului de împărat, pe cea-l-altă suflă crivăț ca să răcorească baia Iliei Cosinzei.

Noi tîrgoveții suflăm în apă, în vin, în bere, ori ca să depărtăm praful de pe suprafața lichidului ori numai așa. Țăranul însă, ferească Dumnezeu. El varsă câte-va picături «de sufletul morților», ca să depărteze praful de pe suprafața lichidului. În joc sau de distracție nu suflă nici odată. Bărbații sînt mai «abusivi», iar cei ce au a face cu orășenii suflă și în vin și în apă, ca și în bere, ca să depărteze spuma. Femeile se țin însă ca orbul de gard de această credință, și foarte des întîlnești țărance cari nu vrea să sufle nici măcar în luminare ca s'o stingă.

Cînd țărancă pune borș, iese în curte ori în stradă și trage de ureche ori de cap pe cel dintîi creștin, ca să se înăcrească borșul cum s'a înăcrit omul de supărat, că-l tragi de pîr «Acră borșul!» țice ea. «Acră să-ți fie!» țice rîdînd cel tras de ureche, dacă e om al casei sau un prietin. «Ba fie-ți al dracului borșul!» țice supărat altul. Acesta, tocmai fiind-că înjură, e «omul borșului», căci țărancă l'a «înăcrit», așa cum ar vrea să-i fie borșul. Dacă cel tras de cap e om de-al casei sau o vecină, ori o cumetă, începe să fugă spre casă, țărancă după el, și dau năvală 'n odae pe întrecute. Vorba e: cine ajunge mai întîi să sufle în borș. Dacă suflă stăpîna casei mai întîi, o să mănânce borșul în pace dacă nu, are să i se întempe cine știe ce supărare pe vremea cît va ținea borșul. Și de obicei îi vine vr'o supărare — căci ele vin multe — dar nu din pricina suflării 'n borș. Țăranul crede așa. «Și cumătra asta a noastră vine pe la noi numai ca să ne sufle 'n borș» adică să ne prevestească rele.

Burtă de popă

Potrivită vorbă! Adevăratul egoist și epicurean are de obicei burtă de popă. El trăește numai ca să mănânce și să omoare vremea lui Dumnezeu, iar de alții hăbar n'are: el închină, el bea, căci milă i-o fi fiind de alții dar de el îi să rupe inima.

Nemții au zicătoare: «a trăi ca Dumnezeu în Franța» voind să arate că un cutare ori cutare trăește numai pentru sine, mănîncă și bea cît opt și duce lume albă din munca altora, acesta e omul numit «burtă-verde». Adevărat, în Franța (dar toți popii catolici de ori și unde) au lefuri de la stat, nu muncesc nimic și sînt rotunzi de grijă multă, căci de familie n'au să îngrijască, iar creștinii au să facă luntre și punte ca traista popii să fie totdeauna cu grăunțe.

Popii tuturor religiilor, câte au existat și există, au trăit cu puțină muncă și cu mult belșug. Vorba noastră «burtă de popă» era cunoscută și Latinilor: într'o comedie latină se vorbește de «Papa Venter», tradus: «popa burtă». Se vede că și Romanii luaseră pe popa ca model de om care trăește bine și numai pentru el. Eu nu susțin, că vorba noastră e moștenită de la Ro-

manii — deși poate să fie, — eu cred că noi am creat-o cum am creat și altele despre popă.

Popii din veacurile trecute — cu deosebire călugării, niște pîrliți de grecotei — erau oameni peste măsură ipocriți. Bizantinismul e exprimat de poporul nostru în clasică zicătoare: «mănîncă sfinți și scuipă draci». Popii, cari de obicei erau «în gură cu Dumnezeu și la inimă cu dracul» una spuneau și alta făceau, erau oportuniști de cea mai rea specie, și avea decîi țăranul dreptate să ia pe popa ca tip de om nestatornic: «Uite popa nu e popa». Toate observațiunile, făcute asupra caracterului popilor în curs de veacuri, le-a cristallizat țăranul într'o singură povață: «fă, ce țice popa, dar să nu faci, ce face el!»

Strămoșii noștri în slăbiciunea lor pentru religie au făcut păcatul că cele mai frumoase moșii ale țării le închinau mănăstirilor grecești de la Atos, așa că într'o vreme pămîntul românesc, aproape jumătate, era dat de pomană Grecilor. Aceștia făceau sat pe spinarea Românilui și erau acasă aici la noi, căci erau pe moșiile lor. Legea era să ne mănânce capul, dacă nu am fi avut căți-va domni, cari au văzut prăpastia. Gloriosul Matei Basarab a pus mai cu îndărjeală piciorul în prag și le-a tăiat Grecilor apa de la moară. Țăranii erau parte robii ai boerilor, parte ai mănăstirilor. Călugării înșeau poporul cu tîrtipuri, îl furau și-l scurtau pe nedreptul, și apoi pretindeau cucernicie și respectarea demnității de preot. Țăranii, robii ai boerilor, căuta dreptate la divan, iar dreptatea era «adă-l și-l desbracă și bate-l la picioare să-i vie mintea la cap». Boerii cu durere de inimă apărau pe țărani și căuta dreptate la Împăratul, îi mîngăiau cu Dumnezeu. Bietul țăran se scărpină în cap și țicea: «Până la Împăratul rabdî încăeratul», iar robii mănăstirilor adăga: «Și până la Dumnezeu te mănîncă sfinții».

Românul nu vede cu ochi buni pe popa, își bate joc de el — dovadă e, că, pe lângă țigan, popa e vecinul subiect al celor mai ironice snoave. Ba popa a ajuns și piață rea, căci țăranului, care întîlnește în zori de zi un iepure ori un popă, toată ziua îi merge rău, căci a luat dracul stăpînire pe ziua aceea. Afară de Spaniolii, nici un popor nu își bate joc de popii ca Românii. Bine înțeles: nu de popă, ca reprezentant al bisericeii, căci în punctul acesta Românul e virtuos, ci de popă ca om care nu muncește nimic și-și minte profesia. E deosebire între vorba «preot» și «popă»; acest din urmă are după locuri o nuntă de dispreț și de injurie chiar. În fața umilirii și a prigonirii din partea popilor, Românul n'a avut altă armă de cît ura și ridicolizarea.

Astăzi țăranul e împăcat cu popii, ura s'a stins, dar dragostea de-a-și bate joc de ei s'a perpetuat, căci firea Românului e glumeață. Azi nu se pot naște zicători despre popii, ca în veacurile trecute, poate cel mult câte una ca: «Sus, părinte, că se udă evanghelia» sau «Da-ți, popo, pîntenii și bate-ți iapa cu călcăiele», și altele cam așa, în cari de multe ori popa figurează tot așa de cu dreptate ca și Pilat în Credeu. Azi popa e supus acelor

nevoi ca și țaranul. S'o fi împotrivit popa la această egalizare și n'o fi vrut să plătească biruri, dar vorba: «a plăti ca popa» e mărturie că ori a vrut, ori nu, a trebuit să plătească, ba încă «tocma pe tocma».

A vorbi românește

Înțelesul: a vorbi limpede, cinstit, a spune verde și rupt, fără înconjur, fără răutate, a-ți da inima pe față, a nu umbla cu un ban în două pungi. Omul, care lucrează energic și cinstit, care știe să folosească prilejul de-a făptui, e Român verde și, când are ceva de spus, o spune românește.

Un popor, ca individ etnic, tot-d'a-una să țină superior altor popoare, iar limba lui o crede mai limpede și mai frumoasă de cât altele: în împrejurări o virtute—și păcat într'alte împrejurări—isvorită din conștiința și ambițiunea națională. Și Neamțul dice: «deutsch mit jemandem sprechen», tot în înțelesul Românului, iar francezul: «je parle français, moi!»

Numele etnic al națiunilor e de cele mai multe ori un cuvint care exprimă noțiunea unei înalte virtuți. După etimologia cuvintului, «Romanii» însemnează «puternicii»; numele etnic al Germanilor «Deutsche» însemnează «limpede», limba germană e decî «limba cea limpede, a poporului».

Numele etnic al Ungurilor «magyar» însemnează «curat lămurit» și și de aici cuvintul «magyarazni», adică a o rupe pe ungurește, însemnează a lămuri, a explica, a face lumină. Ađi mai bine se poate dovedi acest lucru cu numele ce și-l dau Albanezii: ei se numesc Skipetari, adică Vulturi. Țigani se numesc pe ei «Romei», va să dică tot «puternici», iar pe la începutul acestui veac făloșilor Greci le trăsise prin cap să se boteze «Romeiki»: «cel plin de putere».

De altă parte, popoarele dau cele mai urite nume altor popoare, să batjocuresc și să înjură reciproc. Vechii Greci numeau pe toate popoarele, care nu mâncau măsline, «barbari», adică incuți. Judeii numiau pe alte popoare «Goim» — necurați, murdari. Turcii numesc pe creștini «ghiauri», ceea-ce însemnează căne. Germanii sunt nașii Slavilor: le-au ăis «Sclaven» adică «robi, slugi» și numele puțin alterat a rămas nume etnic. Dimpotrivă, Slavii au botezat pe Germani «nemeț», adică «muți, idioți», și Germanii au rămas cu acest nume prost «neamț.» Bulgarii au un nume destul de urit: «vulgari» care însemnează latinește «oameni comuni, moici». Ungurii numesc pe Români «Olăh», ceea se traduce cu «mitocan, cioban.»

Numele etnic străin devine înjurătură. «Allemand» e o batjocură în Franția, iar «Prussien» e o înjurătură. De altă parte «Franzos» (Francez) e în Germania o sudalmă cam cu înțelesul de «câne.» Germanul când vrea să dică despre unul, că s'a purtat în cel mai necinstit mod, a

fugit ca un laș, că nu 'și-a plătit consumația într'un birt zice «sich französisch empfehlen» (a se recomanda ca francesul) sau «auf polnisch sich verabschieden» (a 'și lua diua-bună ca Polonul). Francezul dă Anglezului toate aceste virtuți și dice: «s'esbigner à l'anglaise» iar Englezul cu aceeași dărnice le aruncă toate în capul Francezului: «to take french leave» Cum degenerază înțelesul unui nume etnic și cum ajunge acest nume vorbă de ocară, avem exemple destule și în limba noastră. Numele «Latin» și «Litvan» au ajuns înjurături: «latină rea» și «litvă» (sau litfa) spurcată. «Gogo-Uți» sînt un popor slav (?), ađi aproape slins, scăpatat cu totul; trăesc pe lângă sinul Salonicului. Numele lor a ajuns în limba noastră de batjocură: găgău. Așa a ajuns de batjocură numele etnic «Vandal»: ađi vorbim de vandalism, fără să ne gîndim la poporul vandal.

Toți ăicem: «Cap de Turc» ori «Cal vede și Sêrb cuminte» «a te țigani» «tărtan», vorbim de «Cr! cioară» «Dedu Ivan» etc. Toate aceste sunt batjocuri etnice. Noi numim pe Bulgari «Dedu», tot așa cum Europa întreaga numeste pe Anglez «John Bull (Ion boul) sau pe Germani «deutsche Michel» (Michel Neamțul. Michel e cam aceeași cu găgăilă), sau pe Americani «Bruder Jonathan». Francezii au un nume obscen, referitor la un prost obicei ce-l au ei—tocmai ca Români—să înceapă și înjurăturile și desmierdările cu aceeași vorbă.

În limba noastră «Român» e identic întâi cu «om» și cu «creștin», apoi cu «cinstit și corect» și în urmă cu «cel neîndreptătit». Identificarea cu noțiunea din urmă e o epopee întreagă, și, cine nu ne cunoaște istoria, nu o poate explica. Cine nu e «Român» în acest înțeles e «Țigan», dacă e obraznic, e «Sêrb» dacă e prost, e Ovrei dacă umblă cu chițibușuri, e «Grec» dacă e șarlatan; în Ardeal e «Săcuiu» dacă e lovit cu leuca, e «Ungur» dacă e sarac și laudaros, e Sas dacă e egoist, iar în Macedonia e «Arnaut» dacă e violent.

Românul vorbește «românește»; ce are la inimă are și în gură, și ce spune e limpede spus.

Limba lui e frumoasă și ține la ea. Când vorbești rău românește—in înțeles gramatical—Românul dice că vorbești «păsărește». Și, din nefericire, mulți Români par'că au jurat să facă limba noastră o limba păsărească. Începînd de la Ministerul cultelor și al instrucțiunii publice, care își începe adresele cu: *Spre* răspuns la adresa d-voastră cu N-rul..., subsemnatul *auđind* pe Consiliul permanent...» (nu *ca*, sau *drept* răspuns, și nu *ascultînd* părerea Consiliului?) și de la deputații noștri cari își trîntesc cu ifos căte o frasă barbară ca «țară *se resimte* de bine-facerile acestei legi», trecînd pe la generali și pe la advocați și judecători și profesori și gazetari cu «cadravul *purta asupra-și* trei rane» (bre!) până la zăpcii și mai jos până la slubjași cai ferate, cei cu «magazin de mare viteză», toți o rupem pe păsărește (Va urma). G. Coșbuc.

„Vatra“.

Nu e cale la acest piept, decât prin al meu!

Tip. „Gutenberg“

PRAVALIA PISICEI CARE JOACA MINGEA

În mijlocul străzii Saint-Denis, aproape de colțul străzii Petit-Lion, se afla odinioară una din acele case prețioase, care înlesnesc istoricilor să reclădească prin asemănare vechiul Paris. Zidurile ei păreau a fi fost impestrițate cu ieroglife. Ce alt nume putea să dea trecătorul, figurilor în formă de X și de V, pe cari le formați pe fațadă bucăți de lemn, zugrăvite cu mici șopârle paralele? Era vădit că la trecerea celei mai ușoare trăsuri, fiecare din aceste bucăți de lemn se mișcău în îmbucăturile lor. Această clădire venerabilă avea un acoperiș în trei colțuri, de acele de cari în curând nu va mai fi nici unul în Paris. Acest acoperământ îndoit de intemperiiile climei parisiane, înainta cu trei picioare în stradă, atât pentru a apăra de ploae pragul ușei, cât și pentru a adăposti perețele unui pod și oblonul făcut pentru pătrunderea luminei într'insul. Acest pod fusese construit din scânduri, de sigur spre a nu încărea zidirea asta așa de subredă.

Într-o dimineață ploioasă, prin luna lui Martie, un tânăr înfășurat cu îngrijire în paltonul lui, stetea sub streșina unei prăvălii în fața acestei case vechi, pe care o privia cu entuziasmul unui arheolog. În adevăr rămășița asta a burgheziei din secolul al XVI-lea, dădea privitorului mai multe probleme de deslegat. La fiecare cat câte o ciudățenie: la catul întâiu patru ferestre lungi, înguste, apropiate una de alta, cu geamuri de lemn în partea de jos, cari produceau acea lumină îndolnică prin care un negustor îndemănată poate da stofelor culoarea dorită de mușterii. Tânărul părea plin de dispreț pentru această parte însemnată a casei, căci încă nu și oprise ochii la dinsa; nu-l interesa nici ferestrele din catul al doilea, ale căror transparente ridicate lăsa să se vadă, prin geamurile mari din sticlă de Boemia, niște perdele mici din muselin roș. Privirile lui se îndreptau mai cu seamă spre catul al treilea, la niște ferestre ale căror cercevele de lemn, prost lucrate, ar fi meritat să fie aședate la conservatorul de arte și meserii, pentru a arăta cele dintâie silinți ale timpăriei franțuzești. Aceste cercevele aveau niște geamuri mici, așa de verzi, în cât, dacă n'ar fi avut tânărul o vedere foarte bună, n'ar fi putut zări perdelele de pânză cu pătrate albastre, cari ascundeau ochilor profani tainele acestui apartament. Câte o dată privitorul acesta, plictisit de contemplația lui fără nici un rezultat, sa de tăcerea care învăluia casa și toată mahalaua, își coboria privirea spre regiunile de jos. Atunci un suris i se arăta fără voe pe buze, când vedea prăvălia care avea o mulțime de lucruri într'adever caraghioase. O bucată mare de lemn, sprijinită orizontal pe patru stilpi care păreau îndoiți sub povara acestei case vechi, avea pe dinsa atâtea straturi de zugrăveală deosebită, câte straturi de boia roșie sînt pe obraji unei principese bătrâne. În mijlocul acestei grîndi largi și sculptate

se afla un tablou vechiu care înfățișa o pisică jucându-se cu o minge. Această pânză înveselia pe tânărul nostru. Ce-i drept, cel mai glumeț din pictorii de azi n'ar putea născoci ceva mai comic. Pisica ținea într'una din labele de dinainte o rachetă¹⁾ tot așa de mare ca-și dinsa, și stetea ridicată pe picioarele de dinapoi, pentru a lovi mingea enormă pe care i-o arunca un gentilom în haină brodată. Desemnul, culorile, accesoriile: toate te făceau să crezi că artistul voise să-și bată joc de negustor și de trecător. Timpul, prefăcînd acest tablou naiv, îl făcuse și mai caraghios prin câteva părți îndolnice, cari trebuiau să neliniștească pe trecătorii conștiințioși și fără treabă. Așa coada vărgată a pisicei era despărțită de dinsa și putea fi luată drept un privitor: atât erau de groase, lungi și stufoase coșile pisicelor strămoșilor noștri. La dreapta tabloului pe un fond azuriu, care nu ascundea destul de bine putrediciunea lemnului, trecătorii citiau: *Wilhelm*, și la stînga: *succesorul d-lui Chevreil*. Soarele și ploaia șterseseră cea mai mare parte din poleiala aurie așternută cu sgărzenie pe literile acestei inscripțiuni, în care *U* înlocuia pe *V*, și *V* pe *U*, după legile vechii noastre ortografii. Pentru a micșora mândria acelor care cred că lumea devine din zi în zi mai spirituală, și că șarlatania de azi întrece totul, voi observa că formele astea, a căror etimologie pare ciudată multor negustori parisieni, sînt tablourile moarte ale unor tablouri vii, cu ajutorul cărora viclenii noștri strămoși reușiră să aducă pe mușterii în prăvăliile lor. Așa, *Scroafa care toarce*, *Măimuța verde*, etc., erau niște animale închise în cușcă, a căror îndemănare minuna pe trecători, și a căror dresare dovedi răbdarea negustorului din veacul al XV-lea. Ast-tel de lucruri curioase înbogăția mai repede pe fericii lor stăpâni, de cât *Providența*, *Buna credință*, *Capul sfîntului Ioan Botezătorul*, și alte asemenea firme cari se mai văd încă și azi în strada Saint-Denis.

Dar de sigur că necunoscutul nu stătea acolo, ca să admire pisica pe care o singură privire și-o întipăria în minte. Tânărul acesta își avea și el ciudățeniile lui. Paltonul lui, încrețit în felul hainelor din vechime, lăsa să se vadă o încălțăminte elegantă și cu atât mai remarcabilă în mijlocul noroiului parisian, cu cât purta niște ciorapi de mătase albă, ale căror stropituri de noroi arătau nerăbdarea lui. Eșia de sigur de la vre-o nuntă sa de la bal, de oare-ce ținea în mână așa de dimineață mănuși albe; pe lângă asta buclele părului său negru, în neorinduială, împrăstiate pe umeri, arătau o coafură à la Caracalla, adusă la modă atât de școala lui David cât și de acea admirație exagerată pentru formele grece și romane, care a caracterizat cei d'întâiu ani ai veacului nostru. Cu tot vuietul pe care îl făceau

1) Un fel de cerc oval cu rețea pentru a prinde mingea.

câțiva precupeți întârziați cari alergau spre hala cea mare, domnia atunci în strada asta așa de sgomotoasă, o liniște, a cărei vrajă e cunoscută numai de aceia, cari au rățait prin Parisul pustiu, la acel ceas, când agitația lui, un moment liniștită, renaște și se întinde în depărtare, ca vocea puternică a mării. Acest curios tiner trebuia să fie tot așa de ciudat pentru negustorii *Pisicei care joacă mingea*, cât era de ciudată și *Pisica ce joacă mingea* pentru dînsul.

O cravată de o albeață strălucitoare făcea fața lui și mai palidă de cum era în adevăr. Focul, când întunecos când scinteietor, care isvorăia din ochii lui negri, se potrivea foarte bine cu contururile bizare ale feței sale, cu gura lui largă care se contracta surîdend. Fruntea lui, încrețită de o contrarietate puternică, avea ceva fatal într'însa. Oare nu este fruntea, aceea ce e mai profetic la om? Când fruntea necunoscutului exprima pasiunea, încrețiturile cari se formați pe dînsa îți însuflă un fel de spaimă prin vigoarea cu care reeșiau; dar când își relua liniștea, așa de ușor de turburat, ea avea o grație luminoasă care făcea atrăgătoare fisionomia asta, în care, bucuria, durerea, iubirea, mânia, disprețul, isbucniau într'un mod așa de comunicativ, în cât omul cel mai rece trebuia să fie impresionat.

Acest necunoscut era așa de necăjit în momentul când se deschise pe neașteptate oblonul din pod, în cât nici nu vădu că apăruseră la acesta aceste trei fețe vesele, durdule, albe, trandafirii, dar tot așa de comune ca și chipurile Negoțului sculptate pe unele monumente. Aceste trei figuri încadrate de deschidătura din pod, îți amintiau chipurile pline de îngeri împrăstiați în nori, cari întovărășesc pe Părintele Atotputernic.

Calfele respirară aerul din stradă cu o aviditate care arăta că atmosfera din podul lor era caldă și viciată. După ce arătase celorlalți pe această ciudată santinelă, comicul care părea a fi cel mai jovial, dispăru și se întoarse ținând în mână un instrument al cărui metal nemlădios a fost de curind înlocuit printr'o curea moale; după aceea toți priviră malițios pe bădăranul din stradă, și-l stropiră cu o ploaie fină și albicioasă, al cărei miros arată că cele trei bărbi tocmai sfîrșiseră de a se rade. Ridicați în virtul picioarelor și refugiați în fundul podului, pentru a se bucura de mânia victimei lor, comișii încetară de a ride, vădend nepăsarea cu care tinerul își scutura paltonul, și disprețul adinc care se arată pe fața lui, când ridică privirea spre oblonul deșertat al podului. În momentul acesta, o mână albă și delicată ridică în sus jumătatea de jos a unei ferestre din catul al treilea și trecătorul fu atunci resplătit pentru lungă lui așteptare. Figura unei tinere fete, gingașă ca una din acele flori albe cari cresc în mijlocul apelor, se arată încoronată de o fâșie de muselin încrețit, care dădea capului ei o înfățișare admirabilă de nevinovăție. De și înfășurate de o stofă închisă, gâtul și umerii ei se zăria, mulțumită micelor îndoitori pricinuite de mișcările somnului. Nici o expresie silită nu turbura nevinovăția acestei fețe, și nici liniștea acestor ochi imortalizați de

de mai înainte în sublimile tablouri ale lui Rafael: era aceeași grație, aceeași liniște proverbială a acestor fecioare.

Era un contrast încântător între tinerețea obrazilor ei, pe cari somnul părea că scosese în relief o supraabundență de viață, și între vechimea acestei ferestre masive, cu contururi grosolane. Ca și acele flori de zi, cari dimineața încă nu și-au desvilit tunică lor, strînsă de frigul nopții, tînăra fată abia deșteptată din somn, lăsă să rățăcească ochii ei albaștri pe acoperișurile vecine, și privi cerul; apoi, printr'un fel de obicei, ea îi cobori spre regiunile întunecoase ale străzii, unde întâlni îndată pe aceia ai adoratorului ei: fără îndoială cochetăria o făcu să sufere, de a fi vădută desbrăcată, căci ea se retrase repede și lăsă jos fereastra. Tinerului nostru i se părea că cea mai strălucitoare din stelele de dimineață se ascunse pe neașteptate sub un nor.

Pe când se petreceau aceste mici întimplări, obloanele grele dinăuntru, cari apărau geamurile subțiri ale prăvăliei, dispăruseră ca prin farmec. Ușa cea veche fu dată în lături și sprijinită de peretele dinăuntru al casei, de un servitor probabil contimpuran cu firma; cu o mână tremurătoare acesta fixă pe dînsa bucata pătrată de stofă, pe care erau brodate cu metase galbenă cuvintele: *Wilhelm succesorul lui Chevreil*. Ar fi fost greu pentru mulți trecători să ghicească cu ce făcea negoț D. Wilhelm. Printre gratele groase de fer cari apărau pe din afară prăvălia lui, se puteau abia zări niște pachete învăluite cu pânză de culoare închisă, așa de numeroase ca scrumbiile când străbat oceanul. Cu toată simplitatea aparentă a acestei tațade gotice, D. Wilhelm era dintre toți negustorii de stofe din Paris acela ale cărui prăvălii erau tot-dea-una cele mai bine asortate, care avea relațiunile cele mai în'înse și a cărui cinste comercială nu era pusă la îndoială de nimeni. Dacă niște confrăți ai lui luaă furnituri de la guvern, fără a avea cantitatea trebuitoare de postav, el era tot-dea-una gata de a le-o da, ori cât de mare ar fi fost numărul bucăților cerute. Șiretul negustor cunoștea miș de chipuri de a reuși să tragă el cel mai mare folos bănesc, fără a fi nevoit s'alerge ca dînșii la protectori, să se înjosească sau să le dea acestora daruri bogate. Dacă confrății nu puteau să îi plătească de cât în trate foarte bune dar cam lungi, el îi trimetea la notarul lui ca la un om care îi va scoate din încurcătură, și ast-fel putea să mai câștige încă odată de la dînșii, prin acest mijloc, care făcuse la negustorii din strada Saint-Denis proverbială expresia: «Dumnezeu să te ferească de notarul D-lui Wilhelm!»

Bătrînul negustor apăru ca prin minune pe pragul prăvăliei, în momentul când servitorul intră înăuntru. D. Wilhelm privi strada Saint-Denis, prăvăliile vecine și cerul, ca un om care debarcă la Havre și revede Franța după o lungă călătorie. Era bine încredințat că nimic nu se schimbă în timpul somnului lui, când zări pe trecătorul care stetea ca o santinelă și examina și el pe părintele postăvăriei cum o fi examinat de sigur Humboldt pe cel întâiu gimnat electric pe care

l'a vădut în America. D. Wilhelm purta niște pantaloni largi de catifea neagră, ciorapi colorați și pantofi pătrați cu cataramă de argint. Haina lui cu guler pătrat îi înfășura corpul; puțin îndoit, cu o stofă vierzurie, înpodobită cu nasturi mari de metal alb, dar înroșit de usare. Părul lui cărunt era așa de bine pieptănat pe tidva-i galbenă, încât îi dădea asemănarea unui câmp arat. Micii lui ochi verzi, care păreau găuri cu o andrea, ardeau sub două arcuri puțin roșii, care țineau loc de sprincene. Grijele îi brăzdaseră fruntea cu tot atâtea încrețituri, câte cute avea haina lui. Fața asta vinătă exprima răbdarea, înțelepciunea negustorească, și acel soi de lăcomie vicleană cerută de afaceri. Pe vremea aceea se putea vedea mai des ca astăzi familii de astea vechi, în care se păstra ca niște tradiții prețioase moravurile și înbrăcămintea caracteristică meseriei lor care rămaseră în mijlocul civilizației ca acele sfărâmaturi dinainte de potop, regăsite de Cuvier în cariere. Capul familiei Wilhelm era unul dintr'acești păzitori ai moravurilor vechi: îl suprindeau regretând pe «sindicul negustorilor», și nici odată nu vorbea de vre-o judecată a tribunalului de comerț, fără a o numi *hotărîrea consulilor*.

Deșteptat cel d'întăiu din casa lui, negreșit din pricina obiceiurilor lui, el aștepta coborîrea celor trei băieți de prăvălie, pentru a-i mostra în cas de întârziere. Acești tineri școlari ai lui Mercur, nu se temeau de nimic mai mult ca de privirea liniștită cu care patronul le saluta fețele și mișcărilor, Luni dimineața, pentru a descoperi într'însele dovețile săi urmele ștrengăriilor lor. Dar în momentul acesta bătrînul negustor de postav nu-i băgă în seamă: căuta să descopere pricina stăruinței cu care tînărul, în ciorapi de mătase și 'n palton antic, își îndrepta pe rînd privirile spre firma lui și către adâncimile prăvăliei lui. Lumina zilei, acum mai strălucitoare,

facea să se poată vedea biurul încunjurat de un grilaj cu perdele vechi de mătase verde, în care se țineau cărțile uriașe, oracolii muți ai casei. Prea curiosul străin părea că are o mare dragoste pentru acest local și că ia într'însul planul unei sufragerii laterale, luminată de niște geamuri așezate în plafond, și în care familia reunită putea să vadă lesne, în timpul mesei, tot ce se întimpla pe pragul prăvăliei. O dragoste așa de mare pentru locuința lui dădea de bănuț unui negustor care suferise regimul *Maximului*. D. Wilhelm se gândea deci firește că această figură sinistruă avea ca țintă casa *Pisicelor jucând mingea*. După ce se bucurase discret de duelul mut care avea loc între patronul lui și necunoscutul tînăr, cel mai în vîrstă dintre băieții de prăvălie îndrăzni să vie în prag lângă D. Wilhelm, de oare ce vedea că tînărul se uita pe ascuns la fereastra catului al treilea. El făcu doi pași în stradă și ridică capul; i se păru că văduse pe D-ra Augustina retregându-se repede de la fereastră. Nemulțumit de pătrunderea primului său comis, negustorul îi aruncă o privire chiorșă; dar de odată se liniști frica pe care prezenta trecătorului o insulfă negustorului și îndrăgostitului băiat de prăvălie. Necunoscutul chemă o birjă care trecea și se urcă într'însa, afectând o nepăsare înșelătoare. Această plecare fu întru cât-va un balsam pentru inimile celor-l'alți comiși care fuseseră destul de neliniștiți, regăsind pe victima glumei lor.

— Ei D-lor, ce stați cu mânele în sîn ? Țise D. Wilhelm celor trei neofiti ai lui. Când eram la D. Chevrel, eu pe vremea asta inspectasem două bucăți de postav.

— Va să Țică pe atunci se lumina de zi mai de vreme ? Țise comisul al doilea care avea însărcinarea asta.

Bătrînul negustor nu putu să se oprească de a suride. (Va urma). (După BALZAC, trad. H.).

TIPURI DIN CAPITALĂ

III.

Îmi schimb foarte des birturile, și aceasta pentru că mă satur privind veșnic aceleași mutre cu aceleași maniere și chipuri de manifestare a ideilor lor, când ei să cred a fi atîta de grozavi, bine înțelese față de... birtașori de consoarta d-sale, care toată ziua suferă de indispozițiune și de nepoftă de mîncare. Birtul la care mîncam acum era o sală drept unghiulară în care erau așezate de-o parte și de alta mese rotunde, lăsând o cărare prin mijlocul sălei. Cetățenii cari să ospătau aici erau în mare parte telegrafisti.

O, acești domni sînt grozavi. Mai întăiu, fiind-că sînt telegrafisti și al doilea pentru că par a fi încărcati cu electricitate. Să-l vezi cum intră în birt ! De departe aruncă cilindru și paltonul cu guler de astrahan în mânele chelnerului, și apoi cu un aer solemn cere lista. Cu ce sfadă și greutate își compune un onorabil ca acesta prânzul orî cina!

În fine începe a să ospăta îndesându-și șervetul în jurul gîtului pentru a nu-și murdări cravata ce strălucește

în toate colorile, cu un mare ac la mijloc cu pietre de... imitație.

Veșnic blazați, acești cetitori regulați ai Universului ori ai Veseliei își fac mărețe proiecte pentru viitor și pentru înaintare, și atunci când vor fi diriginți vor învăța ei pe elevi cum să se poarte cu șeful, dar până atuncea sînt mulțumiți cu 90 lei pe lună. Nici o-dată nu vorbesc de cît de brasla lor ori de bulevardiste. Anume, pe cine a înaintat, cum nu merită, pe cînd *el...*! dar lasă, îmi va veni și mie rîndul! ori-ce conchiste a făcut pe Bulevard, și cu cine. — Mă, Mița mea abia e de șapte-spre-zece ani, dar ștrengărită, Doamne!

— Ei, ași! face un altul, dar pe Liza mea n'o știe nimeni din voi.

— Știi aseară avui rendez-vous cu doamna ** în cupeu. Apoi toți în cor: Ștrengarul are noroc. Și fie-care în parte: Dobitocul ăsta cu doamna ** ? Ia lasă-mă nene. Minciună!

Și după ce strică ultimele scobitori de dinți, și mai umple câte un pahar cu apă, să scoală liniștit și... sătul cu același aer grav și solemn cu care s'a pus la masă, pentru a-și face digestia la Alcazar ori pe Bulevard.

DIN VIAȚA LUÎ TUDOR VLADIMIRESCU

O amenințare a lui Tudor

Printre multele procese ce le avu Tudor, avu și unul cu patronul său din tinerețe, boerul Glagoveanu, pentru o sfoară de moșie.

Procesul ajunse până la Divanul Domnesc. Tudor, perdând procesul deși avea dreptate, ieși furios.

Un boer i zise: «Ce-î moșicule? O să las să te bată...»

Tudor se întoarse din coridor, se opri în ușă și zise boerilor:

«Voî pe mine? Eu pe voi!» Apoi amenințând cu pumnii:

«Pe unde pun cocoanele voastre astăzi panglicele, vor pune într-o zi Olteni mei curelele opincilor».

Mugur Mugurel

Intr-o zi de sărbătoare, poporenii din Curtea de Argeș se mirau că nu se cântă «mărire întru cei de sus» ca de obicei la sfânta slujbă.

Un notabil se apropie de episcopul Ilarion dorind a afla cauza. Episcopul îi răspunse serios:

— «Noi obicinui s'o cântăm la urmă».

Dar serviciul divin se termină, și doxologia nu se mai cântă spre mai marea mirare a poporenilor. Câțiva invitați intrară în salonul Episcopului. Aci se aduse vorba de «mărire întru cei de sus».

— «Astăzi se cântă altfel cântarea asta,—zise Episcopul. Până acum nu îndrăznesc s'o cânt în biserică, dar o să vie vremea».

După cafea și dulceață, Ilarion chemă pe Pavel, cântărețul său, și-i zise cu blândețe:

— «Cântă, mă Pavele, doxologia!»

Evlavioșii se sculară cu toții în picioare, îndreptându-și privirile spre răsărit, unde erau icoanele, pregătiți a asculta cu religioasă frumoașă cântare. Insa care le fu spaima când audiră pe Pavel cântând:

Bate-î Doamne pe ciocoi,
Cum ne bat și ei pe noi,
Mugur, Mugurel...

Trînteală pentru trînteală

Tudor se întorcea odată de la București însoțit de Gârbea și de Radu Miu, cei mai cu credință oameni ai săi.

Noaptea poposiră în câmp, lângă o clae de fin; prîponiră caii alături, le deteră fin, și se culcară. Peste noapte, când dormiau cu toții, Gârbea se pomeni cu cineva că îl ia de pîr, și-l tirnuște. Era însuși proprietarul clăii. Gârbea se luptă, dar țăranul era mai țeapăn, și-l ținea sub genunchi dându-i mereu la lovitură. Radu Miu sări să-l scape; dar Gârbea scoase pistolul de la

brii și-l descărcă în vrăjmașul său, care cădu mort. Apoi încălecară și plecară cu toții. Pe drum, Gârbea întrebă pe Tudor. — «Bine-am făcut boerule?»

— N'ai făcut bine! fiind-că era un frate d'ai noștri!

— Dar trîntelile mele, boerule?

— «Trînteală pentru trînteală, mai merge; dar moarte pentru trînteală, nu. Dar ce-ai făcut ai făcut, și nu se mai desface...»

Vladimirescu, averea și muerea

Un bătrîn de 85 de ani, anume Tălăman, din comuna Cloșani, povestea câțiva ani după moartea lui Tudor, că, într-o zi, îi zise Tălăman lui Tudor:

— «Boerule, să mă ierți, căci te întreb de ceva. De ce nu te însori? Să te statornicești aici la noi; să te avem în toată viața ca vâtaf de plaiu; căci ești iubit de toți, ca boer drept și cu frica lui D-zeu; ne-ai scăpa de ciocoi care ne prădează și ne chinuesc.

Tudor, după o clipă de gîndire zise oftînd:

— He! Tălămane! Eu sint făcut pentru alt-ceva! Eu n'am cap nici pentru avere, nici pentru muere.

Vătaful de plaiu și Ciocoi

Pe cînd Tudor Vladimirescu se afla vâtaf de plaiu, cercetă într-o zi pe prietinel său Gărdăreanu din Cerneți, la care avea multă trecere și mare încredere, căci Tudor fiind om foarte bănuitor, numai la unii ca Gărdăreanu, Miculescu, Burileanu, mîncă și lua cafea.

În această zi, Gărdăreanu îi zise:

— «Mă iartă, prietine, să te întreb ceva. De ce n'ai fi ședînd jos? de cîte ori vii pe la noi nu ședî jos nici odată; ci te tot plimbî mereu.

După cîteva minute de gîndire, Tudor răspunse:

— «Nu șed jos, prietine, pentru că poate vine la D-ta vr'un Ciocoi și n'aș vrea să mă scol înaintea lui!»

T. Vladimirescu și dascălul său

Tudor Vladimirescu învățase a scrie și a citi de la popa Pîrvu Ciuhot din comuna sa Vladimir. Cînd mergea cu vitele la pășune împreună cu fratele său, în lipsă de hîrtie, scria pe foi de fag.

La etatea de 10—12 ani, Tudor plecă la Craiova unde intră pe prîcopseală, (după datina de-atunci) la un dascăl anume Lupul, condicar de profesiune și consăngean cu părinții lui Tudor.

Într-o zi, la masa condicarului se află mai mulți invitați, cărora trebuia să le aducă bucatele pe masă.

Venind cu supa, Tudor o vîrsă în capul unui invitat. Dascălul Lupu se sculă, și îi trase o palmă; Tudor îi

zise cu sânge rece: «Mai dă-mi una și pe partea cealaltă, ca să mă învăț minte».

Condicarul înfuriat îi trase și a doua palmă. Atunci Tudor asvirli supă jos, ieși pe ușă zicând: «Rămâi sănătos dascăle! Eu am făcut ca Hristos: De-ți va pălmui cineva obrazul stâng, tu întoarce și cel drept. Dar D-ta nu ești de-ai lui Hristos, și nu ne înțelegem împreună.

Maî scurtî de-o palmă

Tudor avea și tunuri, două mari și trei mici. Spre a împiedica pe panduri de la neorându-l el făcea în toate zilele cu ei exerciții militare după sistemul rusesc.

Într-o zi, pe când se'ndeletniceau la dare la semn, Căcalețeanu, căpetenia tunarilor, întrebă pe Tudor, că în ce parte să îndrepteze tunul cel mare, pe care voia să-l încerce. Tudor spre a face o spaimă boerilor ce se aflau închiși la Belvedere (carî se sfătuiră cu căminarul Sava, comandantul arnăuților însărcinați cu paza orașu-

lui, spre a-l elibera) porunci Căcalețeanului să îndrepteze tunul spre Belvedere. Boerii se pomeniră cu o ghuileă drept în curtea caselor arestului. Spaima boerilor (carî erau vr'o 10—15 în cap cu mitropolitul) fu atât de mare, în cât înștiințară pe Sava să vie mai curînd în ajutorul lor.

Tudor prinse de veste, și trimise căpitanului Ioniță, care-l păzia cu 300 de panduri, următoarea poruncă: «Dacă vine Sava, și vrea ca să sloboadă ciocoi, cu voe, fără voe, dă-i, dar mai scurtî cu-o palmă».

Căpitanul Ioniță, spuse boerilor hotărîrea lui Tudor, carî, cînd se presintă Sava cu 400 de arnăuți, alergară și-i spuseră ca să-l lase, și să se întoarcă înapoi, că ei mai bine rămân pe lângă Tudor ca să-l ajute pe el în proteste și plîngerî către puterile străine, de cât să moară fără nici un folos nici către țară, nici către neam. Sava vîdîndu-se dejucat, se întoarse supărat, jurînd resbunare. Iar Tudor, îndoi strejile la casa Dinicului Goleșcu unde erau boerii arestați.

I. FRĂȚILĂ.

„ROGOF“

SCHITĂ

S'auđia sgomotul mării. Un sgomot asemănător de departe cu un tren uriaș lăsat să meargă în toată puterea lui. În întunerecul nopții de toamnă apele Dunărei se zăria ca o panglică strălucitoare. Ne-am apropiat de țărm.

— E cam târziu, spuse tovarășul meu de călătorie, dar cu ajutorul lui Dumnezeu vom ajunge, ce zici Pavlușca?

— Eu v'aștept de un ceas... în totdeauna e mai bine să pleci de cu vreme la drum, răspunse cel cu numele Pavlușca.

— Poftim, așa-ă-te, s'adresă către mine Pavlușca, dă mîna... așa... acu e bine; sarî și dumneata, d-le Nicolache, aci lângă domnul și să pornim odată... așteptăm de un ceas să veniți, am și înghețat. Acum, băeți pe lucru! Ultimele vorbe erau către cei trei oameni, carî se zăria înaintea mea.

— Odată, de două ori, de trei ori, hop! Luntrea înpinsă de la mal începu a se clătina pe apă.

În depărtare se zăria lumina farului, sclipind cînd roșie, cînd albăstrie. Luntrea apucată de curent sbura înainte. Cei trei lopătari suflau greoi; nu puteam distinge figurile lor. Era în Octombrie, pe cer o beznă întunecoasă.

Tovarășul meu, Nicolache se căznia să-și aprindă țigaretă. Vîntul îi stingea chibriturile și bătrînul supărat înjura și timpul, și vîntul și soarta care îl face acum, în loc să doarmă liniștit, să-și «hodenească coastele», să meargă noaptea, pe furtună să caute cai verzi pe păreți.

Pavlușca de la cîrmă și lopătarii rîdea și făcea haz de vorbele și mânia bătrînului.

În sfîrșit țigaretă aprinsă potoli mânia tovarășului nostru.

— Ți-e îndămîna de ședut? mă întrebă el, dîndu-se mai la o parte.

— Bine, foarte bine...

— Nu ți-e frig? Trebuia să-ți găsești vr'o blană.... blana la drum și mai ales pe apă e lucru sfînt.

N'am răspuns nimica. Și cu ce putea să mă ajute, dacă i-ași fi spus că mi-e frig? El singur era înbrăcat numai într'un paltonaș de șiac, și vîntul, care acum începu să sufle din ce în ce mai tare, îl rîsbia, se vede, până la oase.

Am îndesat numai căciula pe urechi, am ridicat gulerul paltonului și m'am lăsat să fiu rîsbit de măreană¹⁾.

La fie-care lovitură de lopeți, stropii de apă cădeau pe mine.

— Nu ședî bine, vîd eu, dă-te mai îndărăt... alt-fel vei fi udat ca un...

Pe neașteptate un val mare isbi în luntre acoperindu-ne c'un snop de stropi și apă.

— Toți dumnezei și crucile de pe lume! isbucni bătrînul,—asta ne mai trebuia, după ce e frig, poftim acum ș'un duș!

— Ce zici, cum ți se pare?... ba și țigaretă mi-a stins'o... te-a stropit și pe d-ta?

— Cum dracu, nu ședem alături?

— Credeam că numai pe mine!

Pavlușca făcea haz.

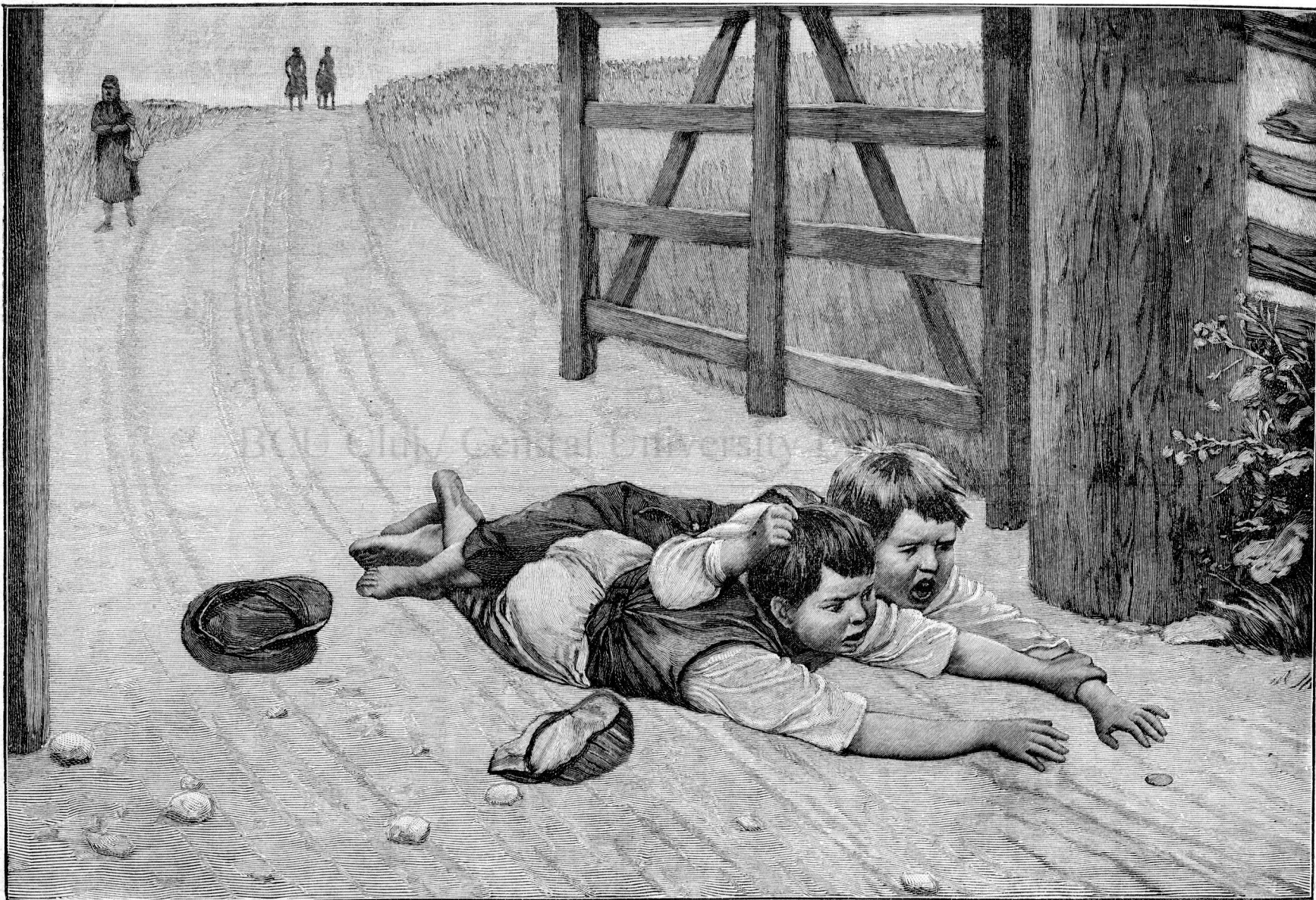
— Mai așteptați puțin să eșim la mare, acolo dușuri câte poftiți!

— Dracu ne-a pus să plecăm noaptea pe furtună! Ce zici, n'am dreptate?

— Acum e cam târziu de judecat, trebuia înainte de plecare.

Am zis eu cam supărat și de vorbele bătrînului și de umezeala și frigul pe care începu să le simt de-a binele.

1) Mareană — crivățul nostru.

„Vatra“.

Luptă pentru un gologan

Tip. „Gutenberg“, Joseph Göbl.

În depărtare lumina farului par'că s'afunda în valuri.

— Oho, dar n'avem ce zice, măriana începe a fluera. Avem de lucru, n'aveți grijă băeți, numai frig n'are să vă fie

— Ține Pavlușca la dreapta, și nu tot rima la cartofi, nu vezi că ne suflă drept în coastă?

— Ți-u eă cât pot, n'ai habar.

Ascultam convorbirea luntrașilor, și mă gândiam cât ar fi de bine să fiu acum acasă și nu pe furtuna asta într-o ghăoace de luntre.

Murise subit un om la *Cosà*¹⁾. Eri plecase cu patru tovarășii din sat, unde băuse toată ziua și peste zece ceasuri l'au găsit mort. Era un caz medico-legal și am fost nevoit să plec să fac constatare.

Nu vroiam să fac întrebări despre răposat, vroiam ca cei trei lopatarei, tovarășii lui, să înceapă vorba despre dînsul. Așteptam cu nerăbdare, dar ei, cu dinadînsul vorbeau despre măriana care suflă ca o nebună, despre peștele care nu se prinde, dar care de sigur va cădea în cârlige pe asemenea timp; dar despre mort, nici un cuvînt, par'că nici nu se întemplantase nimica la *chirhanul*²⁾ lor, par'că Rogof nici nu trăise pe lume.

Vîntul sufla tot mai tare și mai tare, acum nu mai era vorba de stropii, cari din cînd în cînd cădeau peste tine; măriana se prefăcuse într'un uragan; în largul mării valurile se năpustiau peste biata noastră luntre c'o furie ne mai pomenită.

— A, ce bine, suflă drept în față! spuse pe neașteptate camaradul meu.

— Lasă, mai așteaptă puțin, îți va sufla și în spate! Pavlușca se vede că se supăraseră. Răspunsul lui între dinți și tonul aproape amenințător, arăta toată neliniștea lui sufletească.

— Mai avem mult? întreb eu pe bătrîn.

— Mai avem, mai avem, numai ce am eșit în mare.

— Dar ce, se vede că nu ți-e bine? mă întrebă Pavlușca.

— Bine, ne bine, tot e una, dar aș vrea să știu, cât va dura această plăcere....

— Hu...u...u! ține-te!

Un val mare îmi curmă vorba; din nou am fost scăldați din cap până în picioare.

— Bre, dar nu e glumă... ce facem Pavlușcă, mergem înainte sau...

— Hu...u...u! ține-te. Încă un val ne acoperi picioarele.

— Nu face domnul vr'o țigară? Mă întrebă ridînd lopătarul de lângă mine.

— E de țigară acu?... să nu faceți țigări pe lumea cealaltă răspunse Nicolache mînios,—dracu m'a pus să plec!

— Nu e nimica să fim numai sănătoși, ține-te!

Încă un val mare acoperi, hu...u...u al lui Pavlușca.

— Ține, bre, la stînga, că ne ducem dracului de pomană, n'auzi mă, ține la stînga, mai la stînga, încă la stînga, încă....

Acum valurile unul după altul isbia în bordul stîng al luntrei.

— Da! ține la stînga, ușor e de zis, și greu de făcut. nu vezi ce este?

— Ei, dacă ieșiam c'un ceas, numai cu un ceas mai de vreme, nu suferiam drăcia asta! — spuse al treilea lopătar. Până acum acest om nu grăise nici o silabă, acum se vede că-l răsbise și pe dînsul, căci din nou auzi:

— «Tot ast-fel s'a întîmplat și cu noi, odată, eram numai eu și Rogof, Dumnezeu să-l erte, acu doi ani... eram, nu e vorbă, mai cu chef... cât p'aci să ne răstoarne... am scăpat, mulțumesc celui de sus, eu am rămas, adicătelea am rămas pe atunci amîndoi, dar Rogof, sormanul s'a dus nici pentru o lulea de tutun. Vezi dacă țineai la stînga, nu ne arunca așa!

— Era bețiv reposatul? întrebai eu.

— Pot să zic... nu s'a dat la o parte de la nici o bătură, afară de apă... nici nu știa gustul apei, pot să zic că a băut omul în viața lui; cel puțin a trăit!..

— Făcea băta după ce se îmbăta?

— Cine, Rogof? El n'a atins o muscă cu degetul dar ca să mai facă bătae sau gâlceavă!.. ce om, rare ori găsești ast-fel de om, păcat c'a murit!

— Zău păcat—spuseră și cei-lalți doi tovarășii ai răposatului.

— Și asemenea om să moară, și de ce, c'a băut o zi,—spuse Pavlușca, ținînd tot la stînga. Acum pricepu, că el nu era tocmai treaz, din care cauză, îi era greu să ție la stînga.

— Plătea, sau bea pe datorie? întrebai pe Nicolache.

— Rogof, pe datorie! Atunci și regele Carol bea pe datorie.

— Nu s'a pomenit să bea Rogof pe datorie, adaugă și Pavlușca... odată numai a băut o săptămână, a lăsat toți banii la cărciună, a lăsat hainele, ghetetele, cămașa, căciula și cînd n'a mai avut pe ce bea, a rămas pe o lună slugă la cărciunar, și a băut încă o noapte!

— Cum pentru o lună, numai o noapte?—întrebai eu mirat.

— Dar, ce, crești că el bea numai singur, câți erau în c'arciună, toți trebuia să bea... nu se putea alt-fel... așa îi era natura.

— Și să vedeți, ce om ciudat... nu putea bea fără muzică, trebuia negreșit mușică... și atunci cânta și singur... și cum cânta... doamne sfinte, ca o privighiețoare

Din nou în toiul laudelor răposatului, Pavlușca cârmi la dreapta, și din nou dădu luntrea furiei valurilor.

— Pavlușca, ține la stînga. că te pocnesc cu lopata, —spuse lopătarul de la dreapta, ce vrei idole, să ne cufundăm?

— Tocmai aci pe locul ăsta s'au înecat ieri doi lipoveni,—spuse Pavlușca pentru a ne mai liniști.

— Ei, vești, diavole, singur spui că s'au înecat și tot ții într'acolo unde nu ne trebuie nouă.

«Frumoasă călătorie, mă gândiam, are haz Pavlușca să ție la dreapta și noi să ne răsturnăm numai de gus-tul lui.

¹⁾ *Cosà* se numește o limbă de pămînt, care desparte limanul Rasim de mare.

²⁾ Chirhan-coliba unde se tae și se sară pește.

— Nu, nu merge, spuse hotărît Pavlușca, nu putem să ajungem unde vrem, trebuie să întorc, vîntul e prea mare, n'am putere să țin lopata, mi-o rupe din mână!

— Fă ce poți, s'auzi glasul lui Nicolache.

Pavlușca de odată cârni la stînga, și vîntul începu a ne sufla în spate. Cu mare greutate, după un ceas de muncă, am putut să ne apropiem de țerm, însă nu acolo unde trebuia, ci la o milă mai aproape.

Vîntul mai încetase. Pe cer, între munți de negri nori, începură a se arăta stelele, una câte una; întunecul nu era așa de adînc, în cât acum puteam deosebi dunga negricioasă a stufului de pe marginea mlăștinei.

De pe mal, sălcile păreau niște mătăhale mari; la una din ele am tras luntrea și am sărit pe țerm.

— Acuma, drum bun — spuse Pavlușca, — trebuie să mergi două chilometri pe jos și tocmai la chirhanaua lui Pantiușca vîi aștepta căruța.

Am pornit înainte, al treilea luntraș, care începuse, iar laudele lui Rogof, ne arăta drumul. Era un om micuț, dar mergea repede, aproape în treapăt, noi abia îl puteam urma.

— Dar nu fugi, diavole, spuse Nicolache, ștergîndu-se pe față, — ce crezi că noi avem picioare de cal?

— Dă, dă, nu te supăra, d-le Nicolache, merg mai încet.

Ne apropiam de o lumină, care abia se zăria în depărtare, era stabilimentul lui Pantiușca. Aco'o într'adevăr ne aștepta căruța. M'am suit eu; iar cei-lalți trei o luară pe jos.

— Dar de ce nu se urcă și ei? întrebai pe Nicolache.

— Asta-i, dar ce, n'au ei picioare? Să vezi, că ei au să ajungă mai curînd de cât noi.

Mergeam încet, drumul prin stuf era hlisos, numai după ce am cârnit spre mare se făcu mai bătut.

Stelele acum străluciau pe cer, vîntul încetă ca prin farmec.

Peste vr'un ceas am ajuns la chirhanaua lui Miroșca, unde era mortul.

O mulțime de dulăi săriră la noi, să ne înghită și mai multe nu. O droaie de pescari eșiră să ne întîmpine.

Mai vorbirăm una-alta, întrebai cum s'a întîmplat moartea, despre caracterul lui Rogof, culesei în sfârșit toate cele trebuincioase și cerui să-mi arate cadavrul.

Era într'o poeată făcută de însuși Rogof, pe un pat așternut cu o rogojină. Nu-i plăcea să stea cu alți pescari. Era foarte religios, și când era treaz și n'avea de lucru, petrecea tot timpul bătînd la mătani. Tovarășii îl rîdeau și el pentru aceasta își construise o colibă deosebită, pe care o numia Castelul «San Lusi». Altminterlea era curățel în castel, cadavrul zăcea pe pat, cu picioarele sgîrcite, cu genunchii aproape de gură și numai într'o cămașe roșie rusească. Un miros tare de basmac îți dădea în nas de departe. L'am întors l'am sucit l'am căutat; n'avea nimic pe corp, nu era nici un semn de lovitură sau bătae. Era un om sdravăn cu mușchii unui Hercule, c'un piept puternic larg în spete, stog de pîr balan îi cădea pe frunte

— Ei, și va să zică Rogof, n'avea vrăjmași, cari l'ar fi bătut, sau ar fi dorit moartea lui, — întrebă Nicolavech pe alți pescari chemați din vecinătate.

— Rogof, vrăjmași? Parcă un copil poate să aibă vrăjmași, Rogof era mai de hai de cât un copil, bun ca o bucată de pâine.

— De ce credeți c'a murit? De ce a murit? Da tot de beție!

— Dumnezeu să'l ierte!

— Dumnezeu să'l ierte!

— Amin!

Constatarea mea a fost: *mort de beție!*

Peste două ceasuri am plecat și seara eram acasă mulțumit că pot să mă întind pe un pat moale.

ST. BASARABEANU

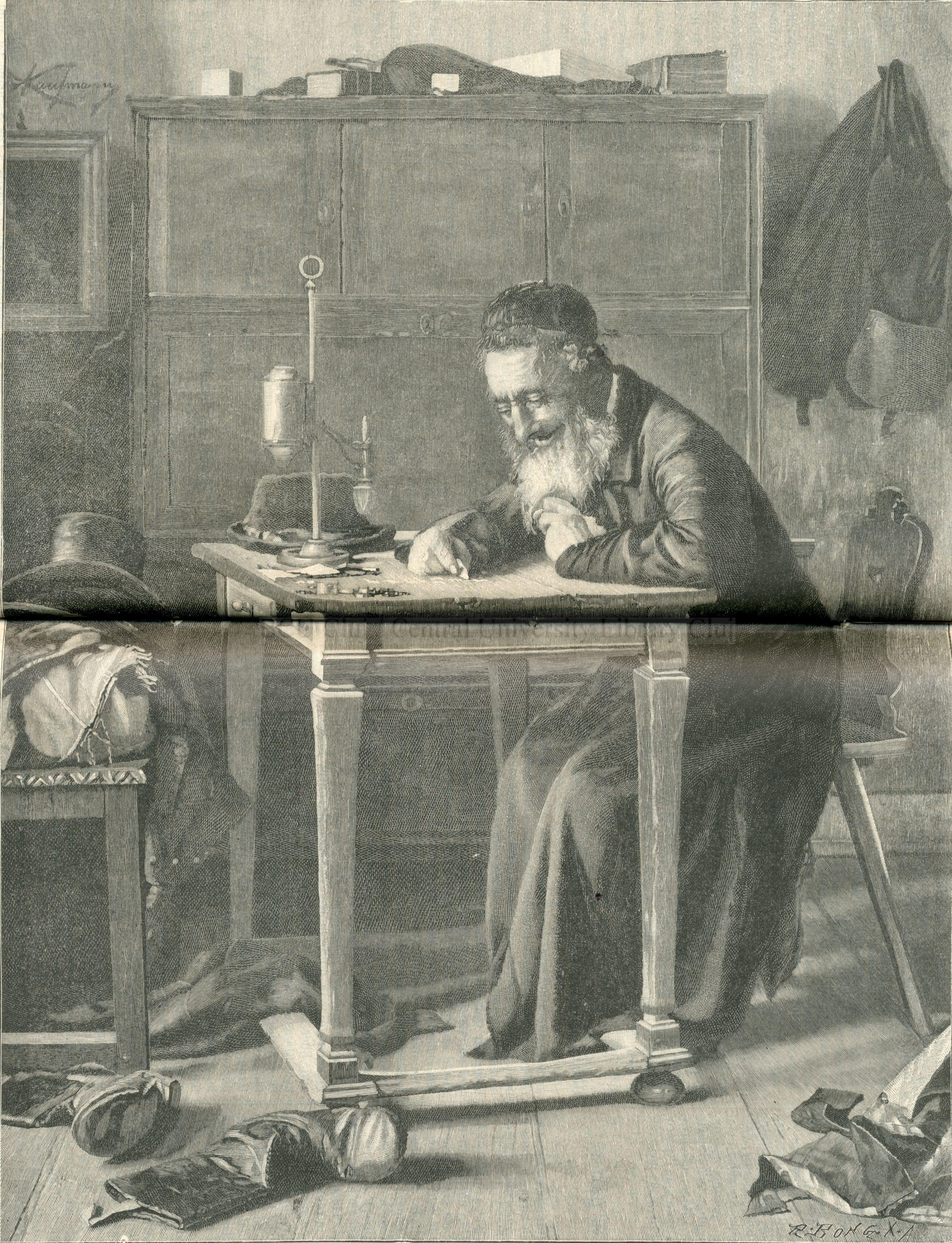
DĂRI DE SEAMĂ

Poesii de Artur Stavri. (1888—94).

Într'o lume de oameni curînd desgustați de artă, de care nu-i leagă *chiemarea* aceea hotărîtoare pentru viața întreagă a celui ce o aude, iată un artist muncitor, sta-tornic, ciustit, în sensul cel mai înalt și mai puțin reclamagiū al cuvîntului. În locul gîngurelilor agramate cu care încep cei mai mulți la noi, Stavri ne-a dat de la început versuri sculptate, cu armonia deplină. Pe acele vremuri, și până mai deunăzi chiar, trudirea aceasta a formei distrugea însă căldura sentimentului, care apărea palid și monoton în forma de o egalitate în corectitudine fără variațiile care dau viața. Poetul își învăța limbagiul său poetic și atenția-i era prea încordată pentru căstigarea lui, ca să fi putut să se îndrepte și asupra ideii poetice. De la cele d'întăiu încercări ale sale a trecut vreme: Stavri a scris mult, a distrus mult, a învățat mult. Mai stăpîn pe o formă mai personală astăzi, el ne

dă în volumul său unele poesii care-l înaintează de la versificator corect la rangul de poet format. Poet «prin mila lui Dumnezeu»; de «voința națională» n'are nevoie.

Unele poesii. Aceste poesii decisive manifestă o personalitate, care se va lămuri și mai mult cu timpul. Nu o natură energică și sobră, cum e Coșbuc, un pseudo-epicurian cu ochii în lacrimi adese-ori când rîde, cum e Gheorghe din Moldova: Stavri e maiestru în poezia nelămurită, cu sentimentele misterioase și ideile penumbrate. Nici ideie clară, nici sentiment înflăcărat, însușiri care fac pe poeții cugetători, pe poeții elocvenți—pe un Goethe, pentru a lua dintre cei foarte mari, pe un Byron. Dintre poeții străini mai mari decît dînsul, l'aș asemăna cu unul pe care lumea noastră-l cunoaște prea puțin, cu delicatul, finul Tennyson, a căruia simplitate de formă e așa de savantă. Ca și acesta, are scene de iubire delicioase — «două idile», ce e mai frumos în volum — bucăți neanalizabile, atît sunt de

erate, de nedistincte și care totuși mișcă, dacă nu puternic, adînc. Se cere o măiestrie mare alături de o sensibilitate deosebită pentru a putea simți și exprima lucruri ca acestea. Ast-fel: *De demult* și *De ce sunt trist*, ast-fel: *Cine a murit* și *Ruină*, atât de sugestive în misterioasa lor delicatețe. Un vers clar, o vorbă banală ar sfărma întreg acest farmec, precum un cuvînt, cât de blînd spus, sfarmă de odată toată pașnica taină a unei nopți de vară senine. E un vrăjitor dibaci Stavri în poezii ca acestea, cele mai potrivite cu firea sa, cele mai originale.

Sînt și altele, e adevărat, pe care a făcut rău că nu le-a jerfit. Ast-fel acele *privelști*, acele descrieri muncite care nu izbutesc, acele bucăți narrative, absolut incoherente, ca *Ideal*, *Copila codrilor de tei* și *Călina*. Materialul întrebunțat e din cel mai bun une-orî, dar clădirea nu se susține. Tot așa și aluziile sociale, pretențiile filosofice, așa de fără adîncime acestea, așa de fără rostul lor cele-lalte. Ar fi foarte dureros dacă Stavri, urmînd pe această cale, s'ar osindi să rătăcească, precum fac și au făcut mulți alții, în domenii literare care nu sunt făcute pentru dinsul. Ar fi încă un poet mai puțin.

Poesii de Gheorghe din Moldova (1880-89). București 1894.

Unele din aceste poezii sînt cunoscute; altele, cele mai bune, sînt nouă pentru public. Puse alături de dinse și cele d'întăiu apar însă alt-fel, mai *naturale*, mai inteligibile.

Neapărat, că sînt bucăți de valoare cea mai deosebită în acest volumaș de 152 de pagini, de la banalul cel mai incolor pînă la fineța de cugetare sau delicateța de expresie cea mai aleasă. De lucrurile fără culoare și relief e inutil să se vorbească, fie cînd ele sînt singure fie cînd adevărate frumuseți le rîscumpără: în cazul întăiu, volumul nu există, în al doilea, ele nu se numără. E însă o poezie adevărată și adîncă în «pe gînduri», în «statornicie», în «sfat» și «viața», poezie cu forma sobră și concentrată, cu simțirea sinceră și ideea originală; cele două tablouri, cele două pastele, întrebunțînd cuvîntul admis la noi pentru acest fel de poezie, arată la autorul lor un mare talent de descripție, în sfîrșit balada în formă populară «Puica Radului» e fără pată de frumoasă; de sigur, împreună cu doinele lui Eminescu, singura, care poate sta alături de cele mai frumoase din producțiile similare ale literaturii nescrise. Prin volumul acesta, luat în întregimea lui, autorul s'a impus ca poet.

Ceea ce e curios, e că poeziile cu pretenții de spirit sînt cele mai puține și mai slabe, cu toată reputația autorului de *erotic picant*. Dacă Gheorghe din Moldova cîntă iubirea ușoară, e o nesfîrșire între accentul său și acel al reprezentanților genului în anticitate și seculul al 18-lea. Fondul naturii sale nu e ușurătatea veșnic mulțămîită, ci neliniștea melancolică, reflexivitatea vagă. De aici mai multe caractere interesante ale poeziilor sale: lipsa pasiunii clare și fierbîntă, lipsa de adîncime și seriozitate pasionată, isvorînd tocmai din adîncimea, dacă nu și seriozitatea metodică a cugetării. Omul acesta se oprește prea mult asupra celor ce i se pîtec în inimă,

le privește prea pătrunzător, pentru a simți ca un pasionat; își rîscolește prea mult inima, pentru ca patima să poată prinde rădăcină într'însa. Seamănă mai mult cu un erotic oriental, cu un Hafiz, așa de puțin ușor în ușurătatea sa, așa de înțelept într'un ris, care adesea e o ironie, de multe ori un hohot de plîns înădușit.

Eă mî duc și las în urmă
Plin' de versuri un caet, —
Versuri care n'au să-mi deie
O cunună de poet,
Dar în veci ele-au să spue
Că muncit de-un foc nestîns,
Cât am stat aici în lume,
Mult am ris și mult am plîns.

Da, a plîns mult rîdînd, a ris mult, plîngînd.

Și iarăși din cauza acestei reflexivități de «neputincios Hamlet» acest poet nu va fi mai mult de cît un «poeta minor», cu toate că un poet mai mare trăește încă în el. Sînt așa de puține aceste versuri și se înțelege așa de bine că sînt prea puține și de ce sînt ast-fel! Pasiunea poetică n'o poate avea cum nu poate avea nici pe cele-lalte, fiind-că avînturile mari și le interzice, fiind-că și taie prin această cugetare ascuțită și distrugătoare aripile de patimă care ar putea zbura mult mai sus!

Glume și povești de D. Stăncescu. Craiova 1894.

Într'o literatură așa de afectată, cum e a noastră astăzi, e o plăcere să legi din vreme în vreme iarăși cunoștință cu d. Stăncescu. Ne spune data aceasta adunătorul sobru și simplu al producțiilor populare cîteva din cele mai bune din poveștile sale, povești mai puțin împodobite, mai puțin personale, mai puțin frumoase, în sensul literar al cuvîntului, de cît cele ale lui Ispirescu, Creangă sau Delavrancea, dar de un adevăr mai mare.

În povești autorul, «culegătorul», își zice cu modestie d. Stăncescu, nu poate fi lăudat, firește, de cît pentru nemerirea tonului care se impune în reproducerea literară a poveștii auzite, pentru desbrăcarea sa completă de personalitatea cîrturarului, pentru transformarea sa într'un țaran, care *povestește* cît e cu putință de bine. În «snoave», în multe dintre «snoave» s'a putut mișca, mai liber și aceste scurte bucăți vesele se cetesc cu ușurință și plăcere. E în prosă d. Stăncescu astăzi ceea ce era d. Speranță în versuri, cînd își publica cele d'întăiu anecdote populare sau mai bine cum a fost Anton Panu, mai puțin limbut și mai apropiat cu mintea de popor. Nu sînt lucruri de o comicitate epică, precum le întîlnim în neîntrecutul Creangă, care avea o personalitate fără de asemănare mai distinctă, mai puternică, care avea geniul comic. Aici te atrage tonul *desghețat*, vioi al povestirei, care nu se pierde în lungimi fără folos, care se mîntue pînă n'a trecut zîmbetul născut de dînsa, înlocuit cu un căscat de dimensiuni mai întinse, căscat de om care pleacă pentru o lungă și puțin accidentată călătorie.

Sînt și unele banale, de rău gust, printre «snoavele» d-lui Stăncescu, cele mai puține însă. Și ele vor fi, de sigur, și mai puține în volumele următoare, cît de multe ale acestui om de talent, care lucrează.

NECULAI IORGA.

FEL DE FEL

(Reproducerea interzisă fără învoirea editorului)

Fapte interesante din istoria naturii Se știe, că capete de oameni decapitați se agită câtă-va vreme într-o mișcare convulsivă, întorc ochii, deschid gura etc. Dar în mod mai caracteristic se observă la animale semne de viață după moarte. Rațele, după ce li se taie capul, mai fug încă și bat din aripă, se isbesc afară din vasul în care au fost aruncate, se rostogolesc departe și-și înfig gâtul tăiat în pământ. Găștele aleargă fără gât distanță foarte mare, strădî întregi, numai cât se lovesc mereu, căci le lipsește facultatea vederii. Gătejul li se contrage și iar se lungeste. Un cap tăiat de curcan făcea mișcări după un minut și jumătate după tăiere, apoi se ridică trunchiul, alergă, bătea din aripă și-și întindea picioarele spre găteji. Împăratul Comod tăia capete de la struți în arenă, pentru satisfacția sa barbară și-i lăsa să alerge fără cap până în capăt al cursei. Boerhave, renumitul medic, tăia capul unui cocoș flămând și acesta alergă după grăunțele aruncate dinaintea lui și trunchiul alerga în linie dreaptă până la nutremint și se pleca la el. Broaștele cu țest trăesc fără cap cu săptămânile. Un cap tăiat de viperă mușcă încă după mai multe zile; și trunchiul unei vipere cu capul tăiat se ține încă cu siguranță sub o grămadă de pietri, unde avuse culcușul. Muștele din cameră se împerechiază și după ce li se smulge capul. Cum că ele trăesc fără cap e lucru cunoscut de toți. O albină decapitată saună un vespe înțeapă destul de tare, ba chiar și o mică pătucică a corpului dindărăt este în stare să facă us de acul său. Fluturii și gândacii zboară fără cap, ba fluturile poate să și ouă regulat în această stare. Mortier tăia capul unui boi a lui D-deu și-l puse două zile la soare; capul își recăpătă viața și pișcă bine cu coarnele în deget pe scrutător.

Fulgerul fotograf. La Chambéry, în Savoia, se refugiară doi soldați pe timpul unei furtuni sub un castan. Unul a fost lovit de fulger și pe brațul său gol se vedea bine o arsură, ce avea figura unei ramuri de arbore. Casurii ca acesta s'au întâmplat adese-ori. Sunt câțiva ani, în Franța, un grădinar voia să culeagă fructe dintr'un pom și, fiind trăsniț, avea pe piept figura întregului pom în colorii roșii. Berthold istorisește, că la 1795 a fost trăsniță menajera unui preot, care purta o haină cu flori roșii. Pe mâna ei erau imprimate florile hainei, de tot lămurit. Un matros, care dormea pe bordul unei corăbii sub o vislă întinsă, care purta numărul 44 în litere de metal, fu iarăși lovit de fulger și avea numărul 44 în urmă pe piept. Chiar și în «Gentlemen's Magazine» se afirmă, că figura unui om, care fu lovit de fulger pe când sta lângă un zid alb, s'a găsit pe zid în mărime naturală, dar care semăna cu o fotografie ștersă.

Gluma de sat este adese-ori mai bună de cât gluma de oraș. — Un tiner din oraș, fiul unui tată avut, care îi permitea să-și umplă buzunarele după plac, se

afla într-o seară în cărciuma dintr'un sat din apropiere și caută aci ocasiunea nu numai a se fâli cu banii săi, ci și a să-și bată joc de țeranii, ce se aflau în mare număr în cărciumă. — «Ascultați, mă oameni», dîse el, «eu vă fac o propunere. Eu pun pălăria mea pe masă și sînt bucuros să arunc cu ori care dintre voi pe schimbate câte o piesă de bani într'însa. Cine va putea arunca mai mult timp, câștigă toți banii: dar în schimb trebuie să tracteze toată societatea». — «Iată eu unul primesc», dîse un țeran bătrîn, sculându-se și apropiindu-se de masa, pe care sta pălăria, «începe d-ta, tinere prieten», — Tinerul își băgă mîna în buzunarul plin de monete de argint, scoase un taler și-l aruncă în pălărie, Țăranul bătrîn băgă și el mîna în buzunar scoase o groșiță de argint și o aruncă și el în pălărie. Tinerul, care era la rînd aruncă o piesă de argint de cinci groșite, se uită întrebător la bătrîn, care sta nemișcat, și apoi zise: «Dă, înainte. moșule! că iară ți-a venit rîndul.» «Îmi pare rău» zise bătrînul, «eu am isprăvit cu banii. Ai d-tale sînt toți»; ai câștigat, tinere prieten, dar acum tractează societatea.»

Indianii «Lengua» din America sudică au un obicei curios, că la moartea unuia dintre membrii lor, schimbă numele tuturor celorlalți ca ast-fel să inducă în eroare moartea, care după credința lor are lista tuturor viețuitorilor, și când mai vine nu știe pe cine să ia. — Un obicei sîlbatec și crud al lor este, că îngroapă de vii îndată după naștere copiii lor de sex femeiesc, afară de fiica prima născută, și această se face de însăși mamele lor cu atât sînge rece și iniște, ca și cum o europeană și-ar adormi copilul legănându-l. Motivul acestui obicei nu e altul, de cît ca să facă pe femeii mai căutate.

Pariu cu un măgar. — Eu locuiam, — ne istorisește un amic — în timpul toamnei trecute într-o casă de țară în apropiere de Kingston pe insula Iamaica. Într-o zi, era tocmai orele 12. și timpul cel mai cald al zilei, ședeam tolănit a lene pe sofă, trăgeam o țigară și citeam un ziar europeanesc, când auzii sub fereastră în stradă o voce gâlcevitoare. Curios să știu ce se petrece, mă ridic și privesc pe fereastră. Văd un Negru gras, care avea o conversație animată cu un măgar încărcat. «Așa dară tu nu vrei să mai mergi, Sar? Așa dar ne-am înțeles, Sar? Bine, Sar, eu, mă prind cu tine pe un «bit», că te scol în picioare! E, Sar, ce zici de pariul? Acum hait!» Negrul scuipă în mîni, apucă pe măgar de coadă și începu să tragă și o sucă din toate puterile.

Nu mai de cât măgarul plecă în trap. Eu eram curios ce vrea să zică negrul cu pariul; «bit» este monedă în circulație în Iamaica și valorează cam patru Pence. «Tu ai câștigat pariul, Thom», strigă el, «dar cine ți-l plătește acum?» — «O, măgarul, măgarul! Missey îmi dă un «bit», ca să-i cumpăr nutreț în Kingston, acum nu capătă nimic, și «bitul» e bun pentru Thomas.»

Un cetitor, de un temperament moderat, citește pe oră cam 66.000 litere; aceluiași cetitor i-ar trebui 11 ore spre a număra literile cetite într-o oră.

Revista «Vatra» în întreaga colecție pe anul trecut, a întrebuițat vr'o 3,600,000 litere, cari spre a fi cetite, au trebuință de 54—55 ore.

Necredinciosul, se poate incredința numărându-le, căci nu va zăbovi cu numărătoarea mai mult de cât 600 ore, sau 60 de zile numărând câte 10 ore pe fie-care zi ne-întrerupt.

Pasiune pentru foc.—Ducele de Southerland era așa de pasionat de a fi între cei d'întăiu la izbucnirea unui foc, ca să dea ajutor, în cât luă dispozițiunea, ca să i se de peșeze particular ori-ce foc, ar izbucni. Aceasta ne aduce în minte pe Lordul Craven de pe timpul regelui Carol II, care avea tot-d'a-una un cal înșelat în grajd și făcea cinste celui ce mai întâi îl aducea vestea izbucnirii unui incendiu. O dată întrebă regele—când i se vesti un mare incendiu,—cam în glumă: «E acolo lordul Cra-ven?» «O, replică un curtesan», el a fost la fața locului, înainte chiar de a izbucni focul și-l aștepta.

Cercetări sub-marine—Răposatul profesor de științele naturale, Edward Forbes, și împreună eu el alți învățați, afirmară, că în cele mai mari adincimii ale oceanului, nu s'ar fi găsimd nici o ființă vie fiind-că presiunea apei este cu mult mai mare, de cât să poată exista în acest element o ființă. Afară de aceasta lipsește și aerul și lumina. Teoria aceasta a fost în urmă mult disputată și în parte răsturnată de experiență: căci s'au găsit în profundități mai mari de cât cele arătate de Forbes, ființe vii. Apoi s'a mai complectat această descoperire prin aceea că lumina mai slabă din fundul mării condiționează o altă culoare și alte organe ale vederii pentru animalele, care trăesc acolo, și că aerul, putându-se comprima foarte mult, iar apa nu: după toată probabilitatea în adincimile cele mai mari ale apelor se găsește mai mult aer închis, de cât mai aproape de suprafață. Spre a se face lumină, în fine, între aceste ipoteze, admiralitatea engleză, la rugarea președintelui și consiliului societății științifice regesti, se hotărî a trimite un vapor în apropierea insulelor Faroeice pentru son-dajii prin cufundare. Pe acest vapor se imbarcă naturalistii Dr. Carpenter și prof. Wyville Thomson din Belfast. Ei aveau să examineze substanțele scoase din fundul mării. Resultatul acestei expedițiuni științifice este așteptat cu mare nerăbdare de lumea savantă.

DE ALE CASEI

Udarea plantelor cultivate în oale este una dintre cele mai importante operațiuni în asemenea culturi și trebuie prin urmare a i se da o deosebită atențiune.

Plantele se udă numai atunci când este necesitate de a le uda. Aceasta se recunoaște ciocănind în mijlocul oalei cu degetul: dacă sunetul produs este sec, atunci este semn că pământul este uscat. Se udă plantele zilnic o dată sau de două ori. În zilele călduroase și uscate plantele au necesitate de mai multă apă, de cât în zilele noroase sau ploioase; pe de altă parte pământul nu trebuie lăsat să se usuce prea mult, pentru că aceasta împiedică vegetația. Când se udă, se toarnă apă până când aceasta străbate tot pământul din oale și trece ceva și prin orificiul din fundul oalei. Dacă pământul este prea uscat, atunci se recomandă a se pune oalele într'un vas cu apă

și a le lăsa acolo până ce apa va strabate tot pământul din ele. Udarea se poate face la ori ce oră din zi afară de timpul când plantele sunt expuse la soare.

Nici odată să nu se întrebuițeze apă de puț ci tot-d'a una apă de gârlă sau de ploaie.

ILUSTRAȚIUNILE

O creștină în catacombe. În primii secolii după nașterea Mântuitorului, creștinii au avut să îndure cele mai crude persecuțiuni din partea împăraților și guvernatorilor romani. Ei nu erau liberi să-și manifesteze în public cultul lor, ci erau siliți să se adune prin temple părăsite și mai ales în catacombe, adică în niște camere subterane, în cari creștinii își îngropaui morții. Cele mai renumite catacombe erau sub orașul Roma. Ilustrația noastră reprezintă o evlavioasă creștină, care în tăcerea adâncă și liniștea tainică își înalță cugetul către Atotputernicul.

Lupta pentru un gologan. Banul e ochiul dracului, zice poporul. Nu oameni mari, cari cunosc prețul banului, ci copiii nepricepători se bat pentru gologani. Acești copii, cari vor fi fiind prietenii, și-au stricat tot prietesugul și bunul chef îndată ce au zărit moneda, Amindoi s'au repezit de-odată, se trag de cap, își dau ghionturii. Care va pune mâna mai întâi pe monedă? Gâlceava lor n'o să se termine curind, adevărata bătaie va începe după ce moneda va ajunge în stăpânirea unuia. Un exemplu mic de-o mare pricină a nențelegerilor din lume!

La curtea regelui din Palmira. Orașul Palmira a fost, pe vremea sa, cel mai bogat și mai pompos oraș al lumii. Ruinele și astăzi i să ved. Tabloul nostru reprezintă o scenă din interiorul palatului regal: ce pompă și ce lux! Noi lăudăm mereu pe cei din antichitate pentru severitatea moravurilor lor — dar nu avem totdeauna dreptate. Aceeași lume a fost de-apururi!

O deminează în atriu. Atriu era un fel de tindă în interiorul caselor romane. Aici se deoseb de obicei femeile ziua și lucrau ori își petreceau. Pentru înțelegerea pe deplină a scenei, atragem atenția cetitorilor asupra studiului «gospodăria romană» publicat în N-rul 22 al «Vetrei» din anul trecut.

Ucide-mă întâi pe mine. Un grup în marmură, lucrat de unu dintre cei mai mari sculptori în viață. Scena e tragică. Fata și apără iubitul, poate de furia fratelui ei. «Ucide-mă întâi pe mine» zice ea: «numai străpungând pieptul meu, vei ajunge la pieptul lui!» O scenă sublimă, căci sublim e sentimentul exprimat.

Zece la sută câștig. Ilustrația reprezintă un ovreiu, care ca toți ovreii lacomi de bani, face socoteala după ce a alergat o zi întreagă cu inele de 5 parale, cu butonii de cămașă 2 la 5 parale cu ace, cu șireturi, și... a câștigat 10 procente. El nu întreabă, dacă Moritz e bine, dacă Ruhala a aranjat pentru sașez, pentru el banul e copil, lege, nevastă. Zece procente... și el nu avuse marfă de 10 lei... și totuși vedeți ce bucurie se zugrăvește pe fața lui

GHICITOARE

c	ă	u	ț	l	u
s					c
e		t	e		l
i		l	o		e
n					l
p	o	i	i	u	a

Literele din acești pătrați cetite într-o anumită ordine dau numele unui scriitor român, precum și numele scrierii sale.

„VATRA“

FOAIE ILUSTRATA PENTRU FAMILIE

INVITARE LA ABONAMENT

La 1 Ianuarie 1895, începe al II-lea an al existenței revistei «Vatra».

Cu multe jertfe am susținut apariția regulată a acestei reviste escelente, asupra căreia s'a exprimat cu deosebire favorabil toată presa românească.

De și nu ne-a lipsit încurajarea, și de și «Vatra» e binecunoscută, totuși sprijinul real ce așteptăm de la onor. public cetitor n'a ajuns a putea îndeplini marile cheltuieli ce pricinuește editarea unei foi ilustrate, în felul cum noi intenționăm a o prezenta familiilor românești.

Dacă totuși, cu toate pagubele suferite, continuăm cu apariția «Vetrei» și ne impunem sacrificiul a **îi aduce și mai esențiale îmbunătățiri**, o facem, ca să mulțumim dorința abonaților și cetitorilor ei, nădăduind că onor. public cetitor, ne va da un mai puternic sprijin, pentru a putea continua cu succes apariția revistei.

Colecțiunea anului I, e o dovadă neîndoelnică de stăruințele ce am depus ca să procurăm cetitorilor «Vetrei» o materie bogată în scrieri originale de ale D-lor *Slavici, Caragiale, Coșbuc, Traian Demetrescu, Dulfu, Elisaveta Doamna, G. Murnu, V. D. Păun, St. Basarabeanu, S. F. Marian, Russu Șirianul, D. Stăncescu, Neculai Iorga, I. G. Sbiera*, etc., etc., precum și o serie de ilustrațiuni din cele mai frumoase între cari foarte multe originale și splendid reușite.

Toate acestea cer mari jertfe bănești, pe cari și le pot permite numai revistele străine, cari numără abonați cu zecile și sutele de mii.

Pentru anul al II-lea vom aduce îmbunătățiri în redacțiunea «Vetrei», angajând încă alți colaboratori, cari vor contribui ca «Vatra» să fie cât se poate *mai variată și mai bogată* în materii, procurând tuturor claselor societății lectură plăcută, instructivă și interesantă.

Vom prezenta publicului cetitor un ciclu de traduceri bune din cei mai distinși scriitori moderni, ca: *Andersen, Balzac, Björnson, Daudet, Dickens, Dostojevsky, Gogol, Korolenko, Poë, Puskin, Sinkievicz, Tolstoi, Turgheniev, Heine, Marc Twaine, Garzin*, etc.

Pentru și mai completă reușită, a bine-voit să promită prețuita colaborare distinsul și simpaticul publicist *Barbu Ștef. Delavrancea* și eminentul critic literar și profesor universitar *Neculai Iorga*.

În aceste condițiuni vom apare cu «Vatra» în anul II-lea și dat fiind că aceasta e **unica revistă beletristică pentru familiile românești**, nădăduim că 'și va găsi în ele un sprijin bine-voitor.

Ne permitem dar, a Vă ruga respectuos, să bine-voiți a Vă reabona la «Vatra» cât mai neîntârziat, ca să nu sufere expediția regulată a foaiei, trimițând prin mandat poștal costul abonamentului, la adresa librăriei editoare mai jos semnată, și ne-ați îndatora foarte mult, dacă ați bine-voi a recomanda «Vatra» în cercul cunoștințelor D-voastră, contribuind ast-fel la propășirea tinerei noastre literaturi și la temeinicia foaiei.

Costul abonamentului pe un an este 20 Lei	} în România
» » » 1/2 » » 10 »	
» » » un » » 24 Frci sau corone	
» » » 1/2 » » 12 » » »	} pentru străinătate

«Vatra» va apare ca și până acum, de 2 ori pe lună, adică în 24 fascicule pe an de câte 4 coale 4° mare veline, tipărite cu lux și îngrijire.

Cu deosebită stimă

C. SFETEA

EDITOR

BUCURESCI